

Akademie věd České republiky

Teze disertační práce

k získání vědeckého titulu „doktor věd“
ve skupině věd: Sociální a humanitní vědy

Sexuální chování a sexuální postoje obyvatelstva České republiky: Výsledky reprezentativních výzkumů

Sexual behavior and sexual attitudes in the Czech Republic: Results of the representative surveys

Komise pro obhajoby doktorských disertací v oboru: Psychologie

Prof. PhDr. Petr Weiss, Ph.D.

Sexuologický ústav VFN a 1. LF UK v Praze
Katedra psychologie FF UK v Praze

Praha, 12.12.2012

Summary

In the first part of my work I summarized and illustrated characteristics of sexual behavior and sexual attitudes in the Czech population. My survey research project was first conducted in 1993, and has been repeated every five years. This project is unique, because no comparable nationally representative multi-wave research has been conducted anywhere in the world. In several European countries and in the USA, single wave studies have been performed, as well as more rarely, two-wave studies.

The next part of my thesis contains articles published either in Czech, or in international journals with impact factors. These papers are also based on data from our research on sexual behavior, but they are centered to the issue of women's sexual health and on the detailed characteristics of women's orgasm. These articles were well cited in the sexological literature. Our research data on the sexual behavior of the Czech population over the waves of the study indicates that:

1. The age at first partnered sexual activities in the Czech Republic has not changed. The average age of first intercourse is 18 years in men as well as in women.
2. In many men and women, occasional masturbation supplements partnered sexual activities. Attitude toward masturbation is generally very tolerant.
3. The average number of sexual partners has not increased. The number of partners in the past 12 months actually decreased.
4. In 2008, relative to 1993, there was a strong decrease in the sexual satisfaction with sexual life, especially in women.
5. Some of the most significant changes over time were regarding contraception. The number of men and women who did not use any, or used unreliable contraception during their first intercourse decreased. In stable partnerships there is a noteworthy increase in the number of female hormonal contraception users. The significant decrease in the number of abortions after 1989 (to a quarter of the original quantity) is probably associated with the uptake of hormonal contraception.
6. The numbers of men and women who were sexually abused during childhood, as well as the number of women who were raped, did not change significantly. Sexual offences remain a serious problem, and the offences are often not reported to the authorities.
7. Approximately 20 % of men and women reported ever having a sexual dysfunction. In men these are primarily erectile dysfunctions and premature ejaculation, and in women, lubrication disorders and dyspareunia.
8. The role of the family and of the school in the sexual education is secondary to other sources in men as well as in women. There is room for improvement in formal sex education.
9. The sexual attitudes of the Czech population are generally more liberal than the attitudes of men and women in most other countries where attitude studies were done – notably, UK, France, and the USA.
10. The consistency of partnered orgasm in women was more associated with penile-vaginal intercourse duration than with foreplay duration. A negative correlation with age was also found.

11. Vaginal orgasm consistency in women was associated with education that the vagina is important for female orgasm, being mentally focused on vaginal sensations during intercourse, with duration of the intercourse and with the preference for a longer penis.
12. Risk factors that increase the likelihood of sexual dysfunctions in Czech women are: sexual abuse during childhood or having been forced to engage in sex at any age, history of a sexually transmitted disease, and positive attitudes towards casual sex. Strongly associated with dysfunctions were also the variables of not being satisfied with sex and having faked orgasm often or even always.

Abstrakt

V první části předložené disertační práce jsem se pokusil shrnout a na publikovaných člancích doložit základní charakteristiky sexuálního chování a sexuálních postojů české populace. Základem pro práci je projekt probíhající v ČR od roku 1993, a to sledování změn v sexuálním chování obecné populace opakovanými výzkumy v intervalu pěti let. Tento výzkum je ojedinělý především v tom, že zatím v žádné zemi neproběhlo podobné periodické zkoumání stejnou metodou. Zatím tedy nejsou k dispozici srovnatelná data o trendech v sexuálních aktivitách obyvatelstva z jiných států, i když jednorázové výzkumy ve vyspělých zemích se v minulosti uskutečnily.

Další část disertační práce tvoří články publikované v našich, ale i v impaktovaných zahraničních časopisech, které opět vycházejí z výsledků uvedených výzkumů, ale jsou zaměřeny úzce na sexuální zdraví žen a na charakteristiky ženského orgasmu. Tyto články měly poměrně široký citační ohlas.

Na základě získaných výsledků můžeme charakterizovat sexuální chování české populace takto:

1. Srovnání výsledků jednotlivých opakovaných výzkumů svědčí o tom, že počátky partnerské sexuality se neurychlují. Průměrný věk první soulože je stále v průměru kolem 18 let u mužů i u žen.
2. U mnoha mužů i žen je zřejmě občasná masturbace normálním doplňkem partnerských styků. Postoj k masturbaci je u našeho obyvatelstva tradičně velmi tolerantní.
3. U mužů a ani u žen se nezvyšuje počet sexuálních partnerů uváděných celoživotně, počet partnerů za posledních 12 měsíců klesá.
4. Ve srovnání s rokem 1993 došlo v roce 2008 k výraznému poklesu spokojenosti s vlastním sexuálním životem, a to zvláště u žen.
5. V oblasti antikoncepce došlo k nejvýraznějším, a vesměs pozitivním změnám. Poklesl počet těch mužů a žen, kteří při prvním styku nepoužili žádnou antikoncepci nebo použili nespolehlivý způsob ochrany (např. přerušovanou soulož). Velmi pozitivně se mění obraz používání antikoncepce ve stálých partnerských vztazích, zjevný je především porevoluční nárůst uživatelů účinné antikoncepce. S tímto trendem pravděpodobně souvisí dramatický pokles počtu interrupcí na necelou čtvrtinu stavu roku 1989.
6. Nemění se podstatně počty jedinců sexuálně traumatizovaných – mužů a žen sexuálně zneužitých v dětství nebo znásilněných žen. Sexuální kriminalita zůstává vážným problémem i z hlediska jejího utajení, neoznámení příslušným orgánům.
7. Přibližně 20 % mužů i žen uvedlo sexuální dysfunkci v anamnéze. U mužů jde především o poruchy erekce a předčasnou ejakulaci, u žen o poruchy lubrikace a dyspareunie.
8. Role rodiny a školy jako zdroje informací o sexualitě je u obou pohlaví pouze sekundární; tyto instituce zatím plní svou roli nedostatečně.
9. Lze jednoznačně konstatovat, že sexuální postoje našich obyvatel jsou ve všech zkoumaných oblastech liberálnější než postoje obyvatelstva západních zemí, tedy těch, kde byly provedeny srovnatelné výzkumy (USA, Velká Británie a Francie).

10. V oblasti orgastické schopnosti českých žen jsme kromě negativní korelace konsistence dosahování orgasmu s věkem prokázali jednoznačně její souvislost více s dobou trvání soulože než s délkou přede hry.
11. Z faktorů, které se při našem rozboru prokázaly jako významné pro schopnost dosahovat orgasmus při vaginální souloži to byla především skutečnost, zda se probandkám v dětství dostalo informací o tom, že vagina je důležitá pro ženský orgasmus, dále pak jejich schopnost soustředit se během soulože na pocity v pochvě a taky do jisté míry i jejich preference penisů nadprůměrné délky.
12. Pro ženy trpící sexuální dysfunkcí jsou dle našich zjištění charakteristické tyto faktory: sexuální zneužití v dětství v anamnéze, zkušenost se sexuálním násilím v anamnéze, sexuálně přenosná infekce v anamnéze a pozitivní postoj k náhodným sexuálním stykům. Jako statisticky významné se ukázaly i další faktory: nespokojenost s vlastním sexuálním životem a předstírání orgasmu při každém nebo téměř při každém styku.

Úvod

V první části předložené disertační práce jsem se pokusil shrnout a na publikovaných článcích doložit základní charakteristiky sexuálního chování a sexuálních postojů české populace. Základem pro práci je projekt probíhající v ČR od roku 1993, a to sledování změn v sexuálním chování obecné populace opakovanými výzkumy v intervalu pěti let. Tento výzkum je ojedinělý především v tom, že zatím v žádné zemi neproběhlo podobné periodické zkoumání stejnou metodou. Zatím tedy nejsou k dispozici srovnatelná data o trendech v sexuálních aktivitách obyvatelstva z jiných států, i když jednorázové výzkumy ve vyspělých zemích se v minulosti uskutečnily – např. ve Velké Británii (Johnson et al., 1994), v USA (Michael et al., 1994), nebo ve Francii (Spira et al., 1994).

Autorem a odborným garantem všech dosud administrovaných čtyř opakovaní výzkumu byl autor disertace. Při tvorbě dotazníku použitého ve výzkumu byl mým spolupracovníkem doc. MUDr. Jaroslav Zvěřina, CSc. Jeho podíl na publikacích je tedy asi 10 procentní. U dvou článků s více spoluautory je můj podíl přiměřeně snížený, nicméně z hlediska výzkumného jako hlavního autora výzkumu podstatný. Vyhodnocování výsledků, jejich interpretace a zprávy publikované ve formě připojených výzkumných článků publikovaných v recenzovaných a částečně i v impaktovaných časopisech byly pak výhradně výsledkem práce autora disertace. Kromě výsledků publikovaných v připojeném konvolutu byla data publikována souhrnně a postupně ve dvou monografiích (Weiss a Zvěřina, 1999, Weiss a Zvěřina, 2001), v odborných časopisech (Weiss a Janáčková, 2007, Weiss a Zvěřina, 2009) a ve formě samostatné kapitoly v monografii (Weiss, 2011).

Další část disertační práce tvoří články publikované v našich, ale i v impaktovaných zahraničních časopisech, které opět vycházejí z výsledků uvedených výzkumů, ale jsou zaměřeny úzce na sexuální zdraví žen a na charakteristiky ženského orgasmu. Tyto články jsou výsledkem mé spolupráce s prof. Stuartem Brodym, vedoucím katedry psychologie na universitě ve skotském Paisley. Tím, že i tyto publikace vycházejí z výsledků našeho výzkumu, je oprávněně jejich zařazení do disertační práce. Můj podíl je především v autorství a v supervizi výzkumů, jejich zpracování a interpretace je společným dílem obou autorů, přičemž můj podíl je uveden u každé publikace zvlášť. Tyto články měly poměrně široký citační ohlas.

Práce týkající se sexuálního chování a postojů jsou řazeny chronologicky, tedy tak, jak byly v odborných časopisech publikovány v letech 1995 až 2012, po nich následují články týkající se ženského sexuálního zdraví, seřazené opět dle data publikace od roku 2009 až 2011.

Z hlediska struktury předloženého souhrnu (tezí) jsem práci rozvrhl do tří částí. V první jsem shrnul hlavní výsledky z hlediska trendů v hlavních ukazatelích vývoje charakteristik sexuálního chování a sexuálních postojů české populace, tak, jak je naznačují rozdíly mezi jednotlivými administracemi výzkumu od roku 1993 do roku 2008. Druhá část je shrnutím výsledků zpracovaných o jednotlivých charakteristikách sexuálního chování a postojů v publikovaných odborných statích konvolutu a třetí část referuje o výsledcích publikovaných v souboru posledních čtyř předložených prací vycházejících z výsledků našich výzkumů v oblasti sexuálního zdraví ženy a ženského orgasmu.

Prohlašuji přitom, že články obsažené v konvolutu nebyly použity k získání žádné jiné vědecké nebo pedagogické hodnoty.

1. Trendy v sexuálním chování obyvatelstva ČR

Terénní výzkum provedla při všech čtyřech administracích demoskopická agentura DEMA a.s. Dotazováno bylo celkem 1 719 osob (v roce 1993), 2 003 osob (v roce 1998) a 2 000 osob (v roce 2003 a v roce 2008). Soubory byly reprezentativním vzorkem mužů a žen České republiky starších 15 let podle obvyklých kritérií (věková kategorie, velikost místa bydliště, vzdělání a ekonomická aktivita). Terénní sběry dat pomocí anonymně vyplňovaných dotazníků administrovaných školenými tazateli (návrstnost byla kolem 80 % v prvních třech a 60 % v posledním) proběhly v prosinci 1993, prosinci 1998, prosinci 2003 a prosinci 2008. Výzkum byl financován Národní komisí pro řešení problematiky HIV/AIDS Ministerstva zdravotnictví ČR a společností Pfizer, spol. s r.o.

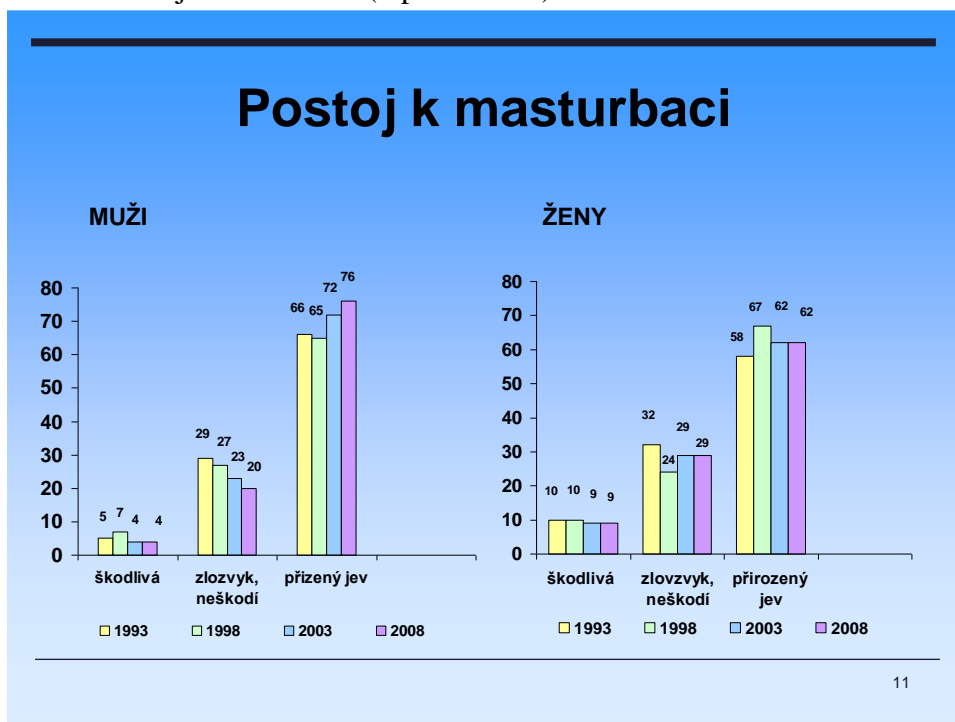
Rozložení výběrových souborů odpovídá rozložení populace u vybraných identifikačních znaků podle posledního sčítání lidu tak, že výzkumy jsou reprezentativní. Statistická významnost rozdílů byla testována testem chí-kvadrát a homogenita výběrového a základního souboru v obou výzkumech byla prokázána na hladině spolehlivosti (významnosti) 95 %.

Výzkum sexuálního chování byl uskutečněn prostřednictvím speciálně vyškolených tazatelů. Ke sběru dat byl vytvořen anonymní dotazník obsahující celkem 35 okruhů otázek týkajících se sexuálních zkušeností, znalostí a postojů. Respondenti byli tazateli nejprve instruováni a případné nejasnosti v otázkách jim byly vysvětleny. Dotazník vyplňovali všichni explorandi samostatně, v soukromí. V zájmu zachování anonymity pak vyplněné dotazníky zalepili do obálek, které vkládali mezi stejné zalepené obálky u tazatele. Ten je poté zasílal na adresu agentury. Výsledky pak byly statisticky vyhodnoceny programem SPSS, s určením hodnot t-testu významnosti rozdílu středních hodnot u kvantitativních znaků a chí-kvadrát testu významnosti rozdílu u znaků kvalitativních.

Srovnání výsledků jednotlivých opakování výzkumů svědčí o tom, že počátky partnerské sexuality se neurychlují. Věk první schůzky, zamilovanosti a polibku se u mužů a žen podstatně neliší a v posledních letech nedošlo k podstatným změnám; tyto aktivity probíhají kolem 15. roku věku. Stejný je i věk zahajování nekoitálních aktivit ve smyslu neckingu (tedy mazlení od pasu nahoru) – u mužů je to kolem 16. roku u žen o rok později. První petting (mazlení po celém těle včetně genitálního dráždění) je u mužů i žen zahajován v průměru kolem 17. roku. První delší partnerské vztahy (tedy delší než šest měsíců) navazují muži i ženy kolem 18. roku věku.

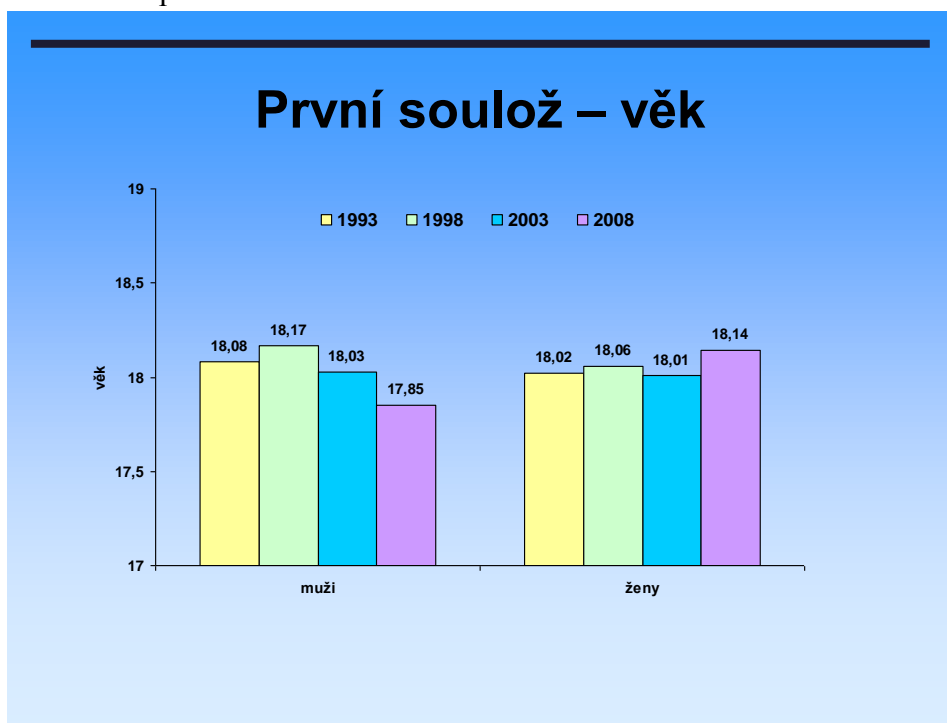
Zatímco 90 % mužů připouští, že někdy v životě onanovalo (v roce 1993 to bylo 84 %, v roce 1998 to bylo 83 % a v r. 2003 šlo o 89 %), u žen je to pouze 65 % (v roce 2003 to bylo 61 % v roce 1998 58 % a v roce jen 1993 polovina žen). Muži začínají masturbovat dříve - v průměru ve 13,98 letech, ženy v 16 letech (r. 2003 – ženy 14,4, muži 17,0). V době vyšetření masturbuje 52 % mužů a 33 % žen, přičemž muži onanují s vyšší frekvencí (v průměru 7,1x měsíčně) než ženy (5,8x měsíčně). U mnoha mužů i žen je zřejmě občasná masturbace normálním doplňkem partnerských styků. Postoj k masturbaci je u našeho obyvatelstva tradičně velmi tolerantní (graf č.1).

Graf 1: Postoj k masturbaci (v procentech)

Výsledky těchto výzkumů rovněž vyvracejí mnoho obecně tradovaných mýtů o sexuálním chování Čechů a Češek. Prvním takovým zjištěním je fakt, že průměrný věk první soulože se u mužů a žen dlouhodobě i přes obecná tvrzení neliší, neklesá, a pohybuje se kolem 18. roku života (graf č.2).

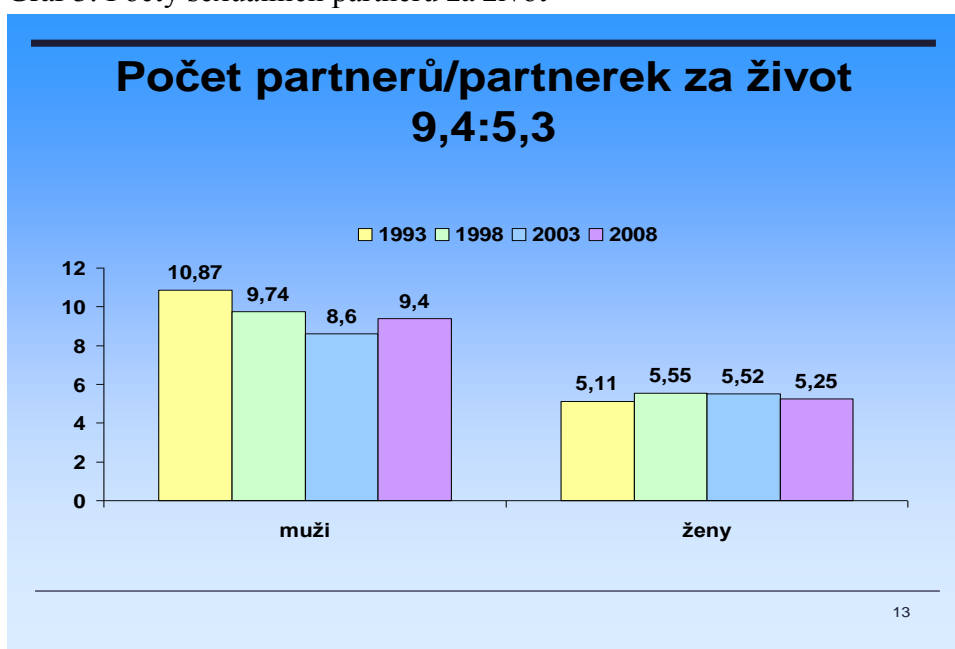
Graf 2: Věk první soulože

Mnoho žen popisuje první styk jako příjemný, i když bez vyvrcholení (35 %), pro 38 % z nich byl bolestivý a nepříjemný. Pouze 5 % žen má orgasmus hned při první souloži.

Za další důležité zjištění lze považovat skutečnost, že u mužů a ani u žen se nezvyšuje počet sexuálních partnerů (graf č.3). U mužů počet partnerek dokonce klesl – v roce 1993 muži uvedli v průměru 10,87 a v roce 2008 9,38 partnerek za život. Ženy uvedly v průměru 5,25 partnerů za život, v roce 1993 5,11 partnerů.

Graf 3: Počty sexuálních partnerů za život

Pokles v počtech partnerů je markantní především v počtech uváděných za posledních 12 měsíců (graf č. 4). Nelze tedy říci, že by se populace chovala promiskuitněji.

Graf 4: Počty sexuálních partnerů za posledních 12 měsíců

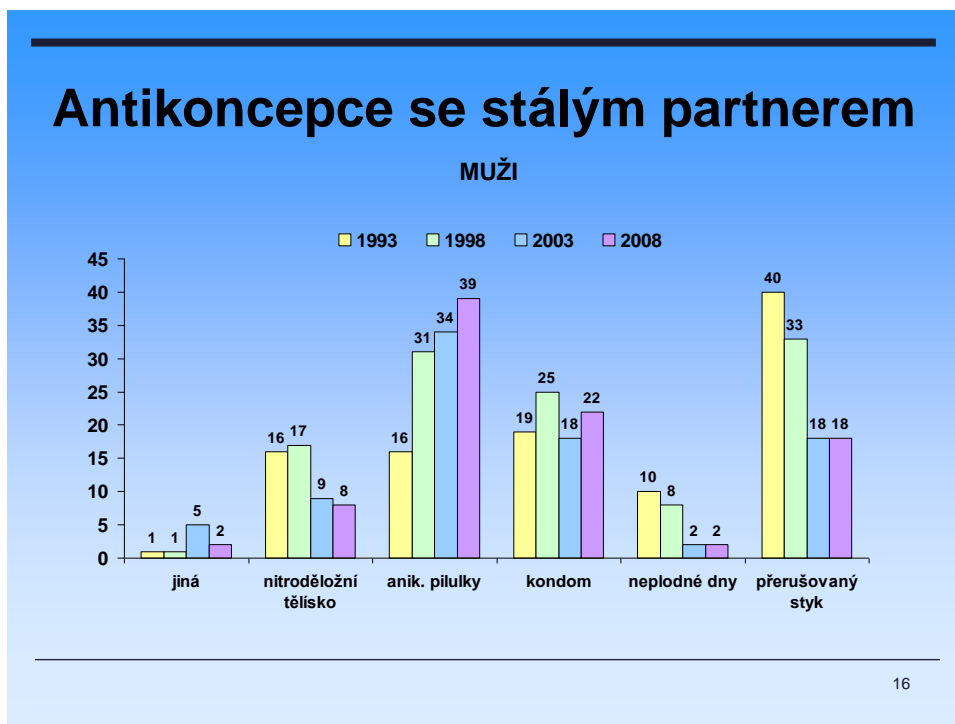

Podobně jako v předchozích letech i nyní muži a také ženy uvádějí, že jejich soulož trvá v průměru 14 až 15 minut. Podle mužů trvá délka milostné přede hry průměrně 14 minut, podle žen o minutu méně. Vzhledem k průměrné frekvenci styků (asi 2x týdně), lze konstatovat, že se Češi a Češky věnují sexu v průměru asi jednu hodinu týdně. Stejně jako v předchozích letech i dnes 8 % žen při partnerském sexu nikdy nedosahuje orgasmu, 74 % z nich ho dosahují alespoň v polovině těchto styků a častěji. 22 % žen je tzv. multiorgastických, tedy dosahuje více orgasmů během jednoho pohlavního styku. Nejobvyklejší partnerskou aktivitou je vaginální soulož, vzájemná masturbace a orální styk. S anální souloží má u nás zkušenost 20 % žen a 25 % mužů.

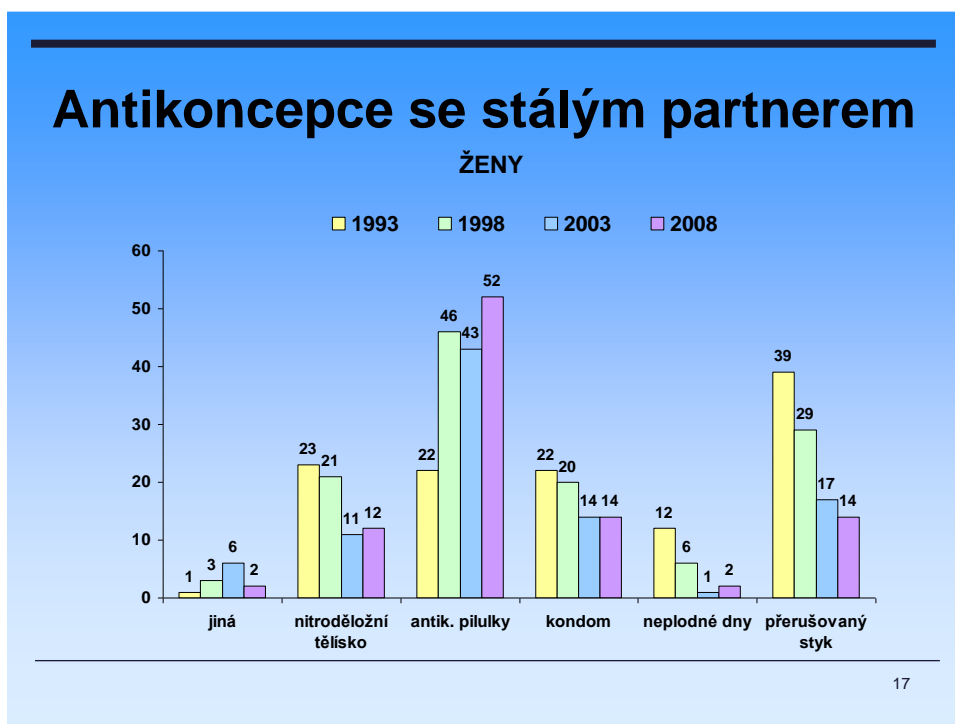
Ve srovnání s rokem 1993 došlo v roce 2008 k výraznému poklesu spokojenosti s vlastním sexuálním životem, a to zvláště u žen – z 82 % na 72 % spokojených. U mužů činí tento pokles méně – ze 76 % na 68 %.

V oblasti antikoncepce došlo k nejvýraznějším, a vesměs pozitivním změnám. Poklesl počet těch mužů a žen, kteří při prvním styku nepoužili žádnou antikoncepci (z 57 % v roce 1993 na 45 % v roce 2008 u mužů a z 64 % v roce 1993 na 59 % v roce 2008 u žen) nebo použili nespolehlivý způsob ochrany (např. přerušovanou soulož). Velmi pozitivně se mění obraz používání antikoncepce ve stálých partnerských vztazích, a to jak u mužů (graf č.5), tak i u žen (graf č.6).

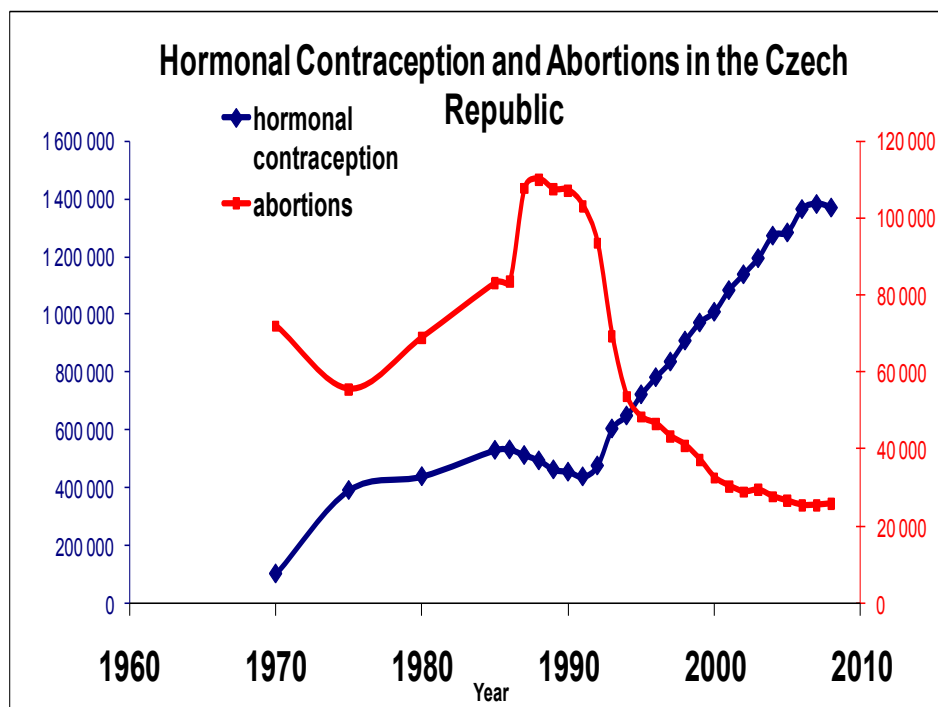
Graf 5: Antikoncepce se stálým partnerem u mužů (v procentech)

Graf 6: Antikoncepce se stálým partnerem u žen (v procentech)

Graf. 6: Vývoj počtu uživatelék HAK a počtu umělých potratů v ČR

Porevoluční nárůst uživatelék účinné antikoncepce pravděpodobně souvisí především s dobrou dostupností hormonálních kontracepčních prostředků poslední generace (v nichž je množství účinné látky ve srovnání s hormonální kontracepcí šedesátých let až třicetkrát nižší,

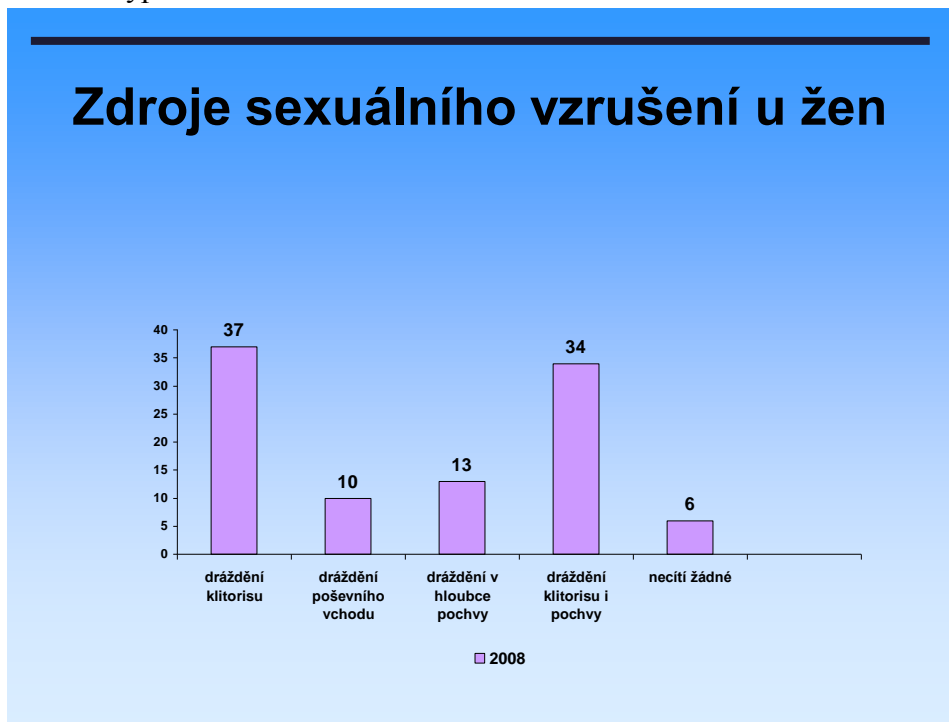
ale i s novými možnostmi, které má k seberealizaci mladá generace, a které vedou k odložení narození prvního dítěte.

S tímto trendem pravděpodobně souvisí dramatický pokles počtu interrupcí na necelou čtvrtinu stavu roku 1989. Příčiny tohoto poklesu pak budou zřejmě kromě už zmíněné lepší dostupnosti účinné antikoncepce i lepší informovanost obyvatelstva a změna životního stylu. Souvislost mezi počtem uživatelů hormonální antikoncepce a počtem umělých potratů jsem se pokusil ilustrovat v grafu č.6.

Výrazně se změnilo chování mužů při stycích s náhodnými sexuálními partnerkami. Pravidelně se při takovém styku chrání kondomem 88 % mužů (v roce 1993 jen 41 %). Lze tedy konstatovat, že česká populace se začíná chovat mnohem odpovědněji a více se chrání proti nežádoucímu otěhotnění i vůči eventuální infekci pohlavně přenosnými chorobami. Postoje vůči používání antikoncepce jsou už tradičně liberální. Za nepřijatelnou ji považuje pouze 6 % žen a 5 % mužů. Podobně liberální jsou i postoje české populace k interrupcím, náhodnému sexu nebo k předmanželským stykům.

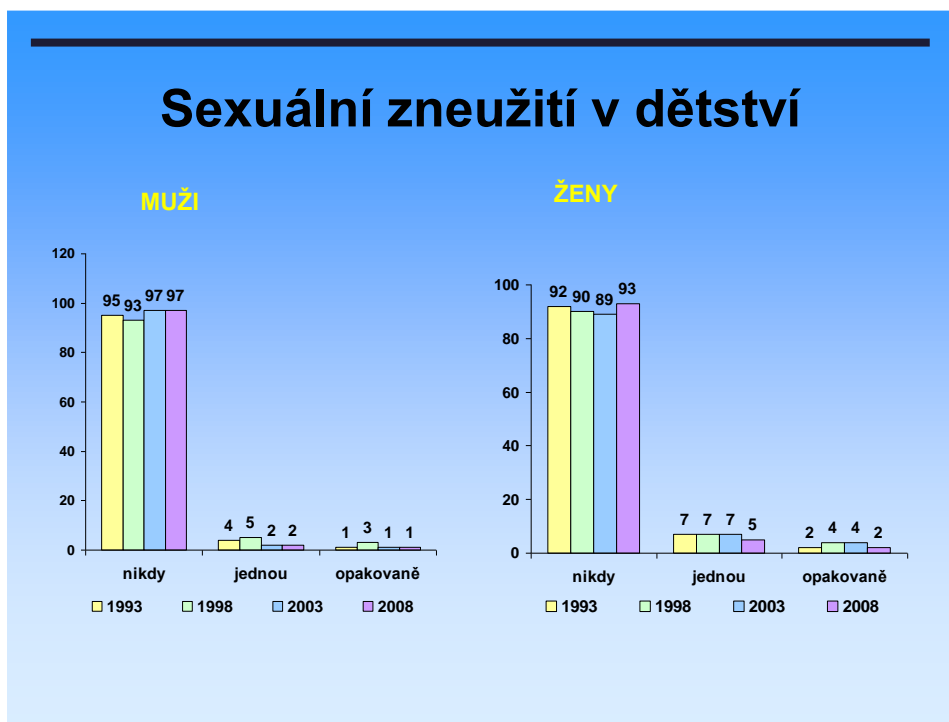
Stejně jako v předchozích letech i dnes 8 % žen při partnerském sexu nikdy nedosahuje orgasmu, tři čtvrtiny z nich ho dosahují alespoň v polovině těchto styků. 22 % žen je tzv. multiorgastických, tedy dosahuje více orgasmů během jednoho pohlavního styku. U českých žen přitom převládá klitoridální nebo kombinovaný (klitoridálně-vaginální) typ sexuální vzrušivosti (graf č. 7).

Graf 7: Typ vzrušivosti u žen

7 % českých žen a 3 % českých mužů uvádí, že byli v dětství (do 15. roku věku) sexuálně zneužití dospělou osobou (graf č. 8). U žen šlo nejčastěji – až v 60 % - o incestní zneužití. Policii přitom byla oznámena pouze 4 % zneužití dívek a 9 % zneužití chlapců.

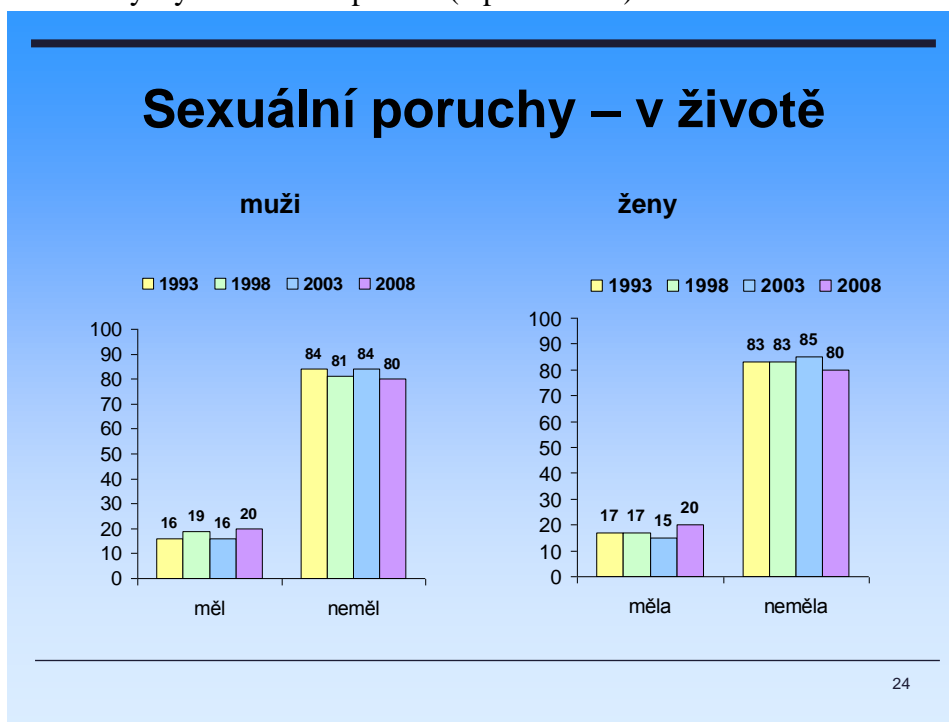
Graf 8: Sexuální zneužití v dětství

Celkem 11 % českých žen uvedlo, že byly někdy v životě přinuceny k pohlavnímu styku násilím, ale jen 5 % těchto činů bylo oznámeno policii. V 60 % případů byl pachatelem jejich manžel či partner, pouze v 11 % případů to byl cizí muž. Celkem 5 % českých mužů přiznává, že někdy nutili ženu k sexu násilím.

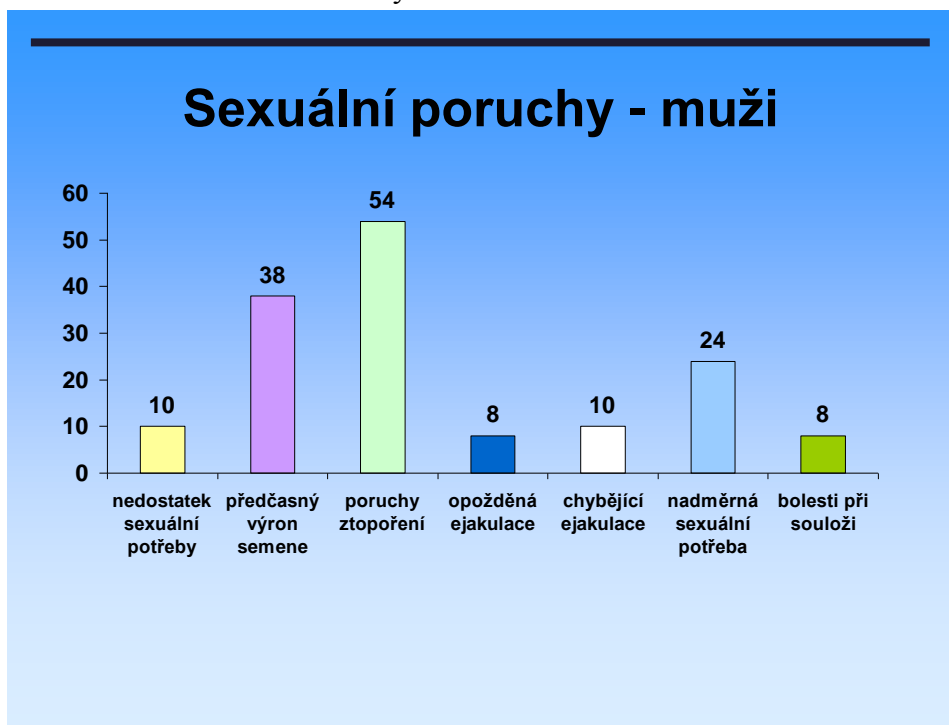
Ve srovnání s rokem 1993 se podstatně nemění počet žen, které trpěly někdy v životě nějakou sexuální poruchou – ze 17 % v letech 1993 počet v roce 2008 vzrostl na 20 % (graf č. 9).

Graf 9: Výskyt sexuálních poruch (v procentech)

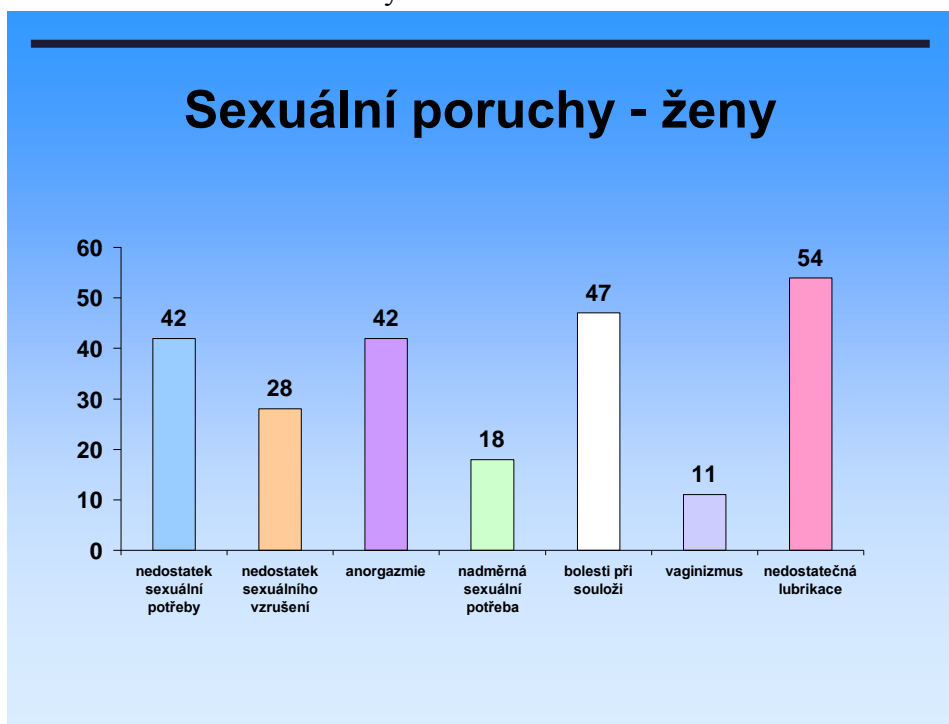

U mužů se počet jedinců s poruchou (graf č. 10) z 16 % v roce 1993 podobně zvýšil v roce 2008 na 20 % (především jde o muže s poruchami ztopoření – ve více než polovině případů dysfunkcí – v 54%, přičemž v minulosti byla vždy nejčastější uváděna předčasná ejakulace). U žen (graf č. 11) jde především o nízkou sexuální potřebu, bolestivost při styku a neschopnost dosáhnout orgasmu.

Graf č. 10: Mužské sexuální dysfunkce

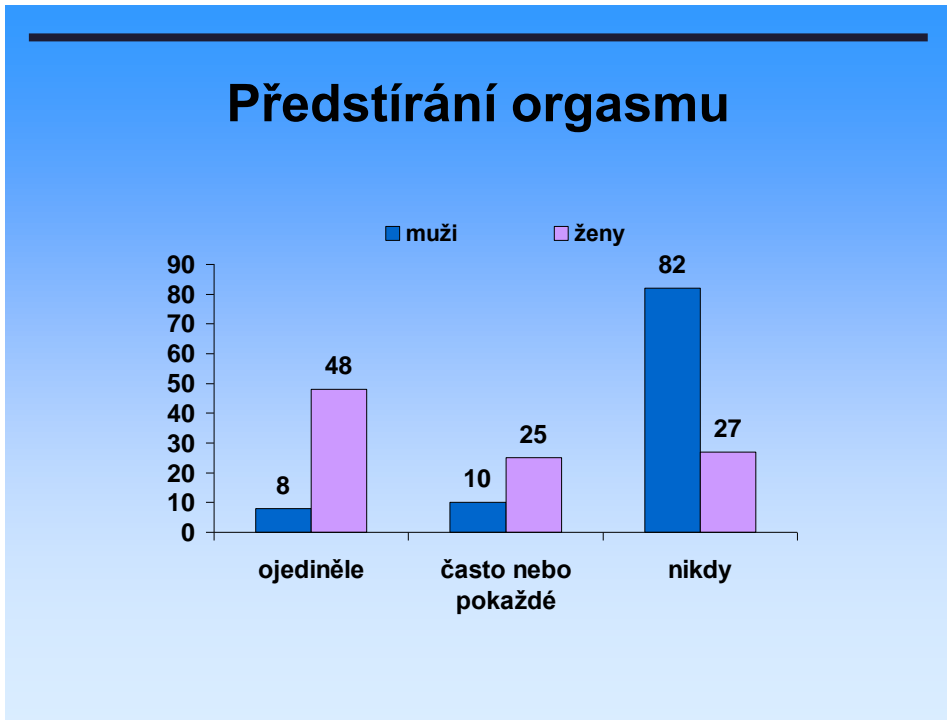

Graf č. 11: Ženské sexuální dysfunkce

73 % žen připouští, že alespoň někdy při styku orgasmus předstírá, ale uvádí to překvapivě i 18 % mužů (graf č. 12).

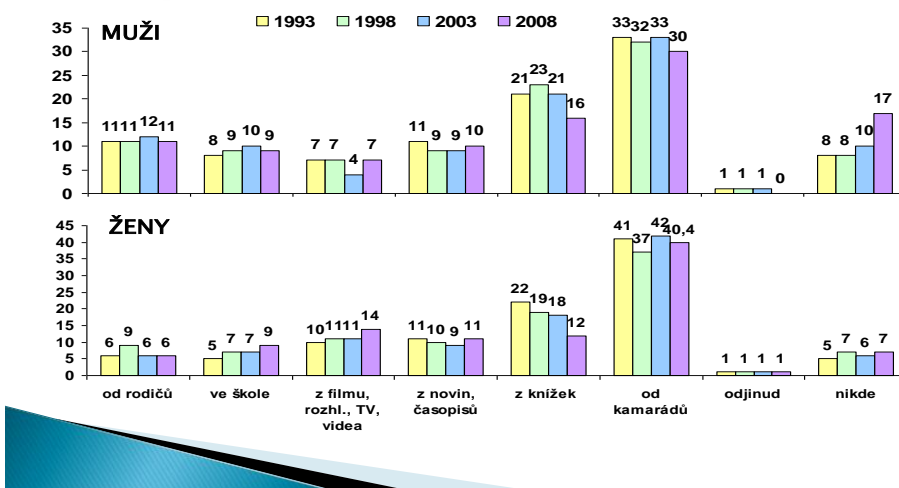
Graf 12: Předstírání orgasmu

Role rodiny a školy jako zdroje informací o sexualitě je u obou pohlaví pouze sekundární; tyto instituce zatím plní svou roli nedostatečně. Převládají zdroje nejméně spolehlivé, a to kamarádi a známí (graf č.13). I vzhledem k tomu, že v posledních letech zase narůstá, a to zrychlujícím se tempem, počet nových záchytů HIV pozitivních jedinců v ČR je zřejmé, že v oblasti osvěty, prevence a sexuální výchovy ještě máme výrazné rezervy a v neposlední řadě i výrazné dluhy.

Graf 13: Zdroje informací o sexualitě u obyvatel ČR

Zdroje informací o sexualitě

Souhrnně tedy lze jednoznačně konstatovat, že trendy v sexuálním chování obyvatelstva ČR jsou pozitivní, a to především kvůli zvyšující se odpovědnosti v této oblasti (zvyšující se počty uživatelů účinné antikoncepce, uživatelů kondomů při styku s náhodnými partnerkami, atd.). Je pravděpodobné, že tyto změny souvisejí především s tím, že dnešní mladá generace je podstatně více motivovaná k odkládání prvního manželství a porodu na pozdější dobu (má možnosti seberealizace – například ve formě cestování, studia, profesionální kariéry - nesrovnatelně větší než je měla generace jejich rodičů vyrůstajících za bývalého režimu). Cenné je přitom i zjištění, že česká populace zůstává v oblasti sexuálních postojů velmi liberální a tolerantní. Další změny v sexuálním chování obyvatelstva pak bude jistě zajímavé zachytit při dalším opakování výzkumu v roce 2013.

2. Některé charakteristiky sexuálního chování a sexuálních postojů obyvatel ČR

Věk a okolnosti prvního styku

Mezi základní charakteristiky sexuálního chování lze zařadit několik ukazatelů, které jsou dle mnoha výzkumů zásadní pro další psychosexuální vývoj jedince nebo pro jeho sexuální funkci. Tím prvním podstatným faktorem je bezesporu věk při zahajování sexuálních styků. Právě koitální debut a jeho okolnosti jsou rozebrány v práci č. 7 „Koitální debut u obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu“. Zjistili jsme na základě první administrace výzkumu v roce 1993, že průměrný věk při prvním styku byl u mužů i u žen téměř stejný (18,08 roku u mužů a 18,02 u žen). Jak plyne z už uvedených výsledků dalších opakování výzkumu, se tento věk dále nijak podstatně neměnil, a zůstával u obou pohlaví kolem 18. roku života. Důležité je zjištění, že podobně jako ve všech vyspělých zemích věk koitarché i u nás postupně klesl při srovnání dle generací, a to výrazněji u žen, než u mužů – zatímco v generaci žen starších 60 let byl tento věk 19,32 roku, v generaci 18 – 29 let to bylo pouhých 16,83 let (u mužů byl tento pokles z 19,05 na 17,44 let).

Při iniciování prvního styku byli jednoznačně aktivnější muži – sami ho iniciovali více než ve třetině případů, u žen to však bylo v necelých 3 procentech. V souladu se standardními představami byl i věk partnera při prvním styku – zatímco 40 % mužů ho realizovalo s mladší partnerkou, bylo tomu tak opět pouze u malého procenta žen (ty naopak měly první styk s partnerem starším až v 84 % případů). Rozdíly se prokázaly i v charakteristice partnera při prvním styku: s náhodným partnerem ho realizovala pouze asi desetina českých žen, v případě mužů to byla více než třetina.

Negativní je zjištění, že v době průzkumu téměř 60 % mužů a žen uvedlo, že při prvním styku nepoužili žádnou antikoncepci (tento údaj se však při dalších administracích postupně zlepšoval a v r. 2008 nepoužilo žádnou ochranu „pouze“ 45 % mužů a 49 % žen). Použití kondomu při koitarché bylo téměř zanedbatelné – použila ho necelá pětina mužů a necelých 13 % žen. I ti respondenti, kteří uvedli použití nějaké ochrany při prvním styku, se však nejčastěji spoléhali na málo účinné metody, nejčastěji na přerušovanou soulož. Použití účinných antikoncepčních metod přitom bylo vyšší u mužů a u respondentů mladších a vzdělanějších. Relativně nízké použití účinných metod antikoncepce při koitarché se však

jevila v době průzkumu jako hlavní rozdíl mezi populací ČR a vyspělými zeměmi, například s Německem (Schmidt et al., 1994) nebo s USA (Smith, 1993).

Výraznější vliv velikosti místa bydliště na charakteristiky koitarché nebyl zjištěn ani v jedné ze sledovaných oblastí. Lze tedy konstatovat, že v základních charakteristikách koitálního debutu se tedy městská a venkovská populace podstatně neliší.

Počty sexuálních partnerů

Z hlediska celoživotního počtu sexuálních partnerů uvádějí obyvatelé ČR vyšší čísla než respondenti ze srovnatelných zahraničních výzkumů, a to jak muži (v průměru 12,21 partnerek za život) i ženy (5,11 partnerů za život). Uvedli jsme to v článku č.8 „Počty sexuálních partnerů u obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu“. Tento článek získal cenu časopisu Česko-Slovenská psychiatrie jako nejlepší publikace roku 1997.

Kromě vyššího celoživotního počtu sexuálních partnerů jsme u našeho souboru zjistili i vyšší počty partnerů uváděných za posledních 12 měsíců (1,73 u mužů a 1,51 u žen). V české populaci bylo ve srovnání se zahraničními údaji rovněž nižší zastoupení celoživotně monogamních mužů (10 %), ale i žen (22 %).

Kromě absolutního počtu sexuálních partnerů je z epidemiologického hlediska důležitý také údaj o výskytu náhodných sexuálních styků (tzv. na jednu noc), které se považují za zvýšeně rizikové především z hlediska možné infekce pohlavně přenosnými chorobami včetně HIV/AIDS. Zde jsou naše data poněkud rozporná. I když někdy v životě mělo styk s náhodným sexuálním partnerem 60 % českých mužů a 37 % českých žen, zatímco např. v USA to bylo 80 % mužů a 59 % žen (Herold a Mewhinney, 1993), v posledním roce mělo tuto zkušenost 19 % českých mužů a 13 % českých žen, zatímco v USA pouze 12 % mužů a 4 % žen.

Ovšem i naše data potvrdila tvrzení zahraničních autorů (Anderson a Dahlberg, 1992), že muži tendují k podobným stykům více než ženy. Sexuální chování mužů je tedy z hlediska počtu partnerů i z hlediska styků s náhodnými partnery rizikovější než sexuální chování žen. Populační výzkumy tuto skutečnost opakovaně potvrzují kromě vyššího výskytu náhodných styků i vyšším počtem sexuálních partnerů, touhou po větší variabilitě sexuálních partnerů a rozmanitosti sexuálních aktivit právě u mužů.

Analyzovali jsme rovněž sociodemografické faktory, jež mohou ovlivnit počty sexuálních partnerů. Ve velikosti místa bydliště a ve vzdělání se rozdíly projevily pouze minimálně. Jediný statisticky významný rozdíl jsme zjistili v celoživotně vyšším počtu sexuálních partnerů u obyvatel měst nad 100 tisíc obyvatel ve srovnání s obyvateli menších obcí. Je zřejmé, že velkoměsto poskytuje podstatně více možností pro seznamování se a ev. i pro střídání partnerů než vesnice či menší města. Podle vysoké variance počtu partnerů celoživotně i za poslední roku obyvatel velkých měst však lze současně usuzovat, že jejich sexuální chování vykazuje velké rozdíly, a že se v nich vyskytují jedinci relativně monogamní i jedinci vysoce promiskuitní.

Masturbační aktivity

Součástí výzkumů sexuálního chování obyvatelstva jsou většinou i otázky týkající se výskytu a frekvence masturbačních aktivit. Výsledky různých autorů přitom naznačují, že v této oblasti nejsou mezi příslušníky různých národů podstatné rozdíly. První výsledky týkající se

masturbace u naší populace jsme publikovali v článku č. 18 „Masturbační aktivita obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu“.

U mužů našeho souboru byl výskyt jedinců s masturbační zkušeností statisticky vysoce významně vyšší než u žen (80 % vs. 50 %). Muži rovněž zahajují masturbační aktivity výrazně dříve než ženy (14 vs. 17 let). Nejčastěji začínají muži i ženy masturbovat ve věku mezi 13 a 15 lety. V době vyšetření přitom uvedlo, že masturbuje, celkem 51 % mužů a 47 % žen, přičemž průměrná frekvence masturbace byla u mužů 6,2 x a u žen 4,1 x měsíčně.

Naše výsledky přitom potvrdily předpoklad Leitenberga et al. (1993), že ženy, a to přes všechnu sexuální osvětu posledních let, nejsou ochotny plně přebírat odpovědnost za svou sexualitu, masturbují téměř 2 x méně než muži, a v adolescenci dokonce s 3 x nižší frekvencí (v našich výsledcích byly tyto rozdíly dle pohlaví poněkud menší). Autoři přitom tvrdí, že existuje pouze málo důkazů o tom, že by tyto rozdíly v masturbační aktivitě byly podmíněné biologicky. U žen spíše přetrvává sociální norma spojení sexu s citovým vztahem a domněnka nepatřičnosti sexu pouze pro fyzické uspokojení. Tento rozdíl nepřímou potvrzuje i naše zjištění, že muži mají k masturbaci tolerantnější postoje než ženy – v našem výzkumu ji považovalo za škodlivou 5 % mužů a 10 % žen, za přirozenou součást sexuality 66 % mužů a 58 % žen (viz dále článek o sexuálních postojích).

S biologicky podmíněným poklesem sexuální apetence a partnerské sexuální aktivity však pravděpodobně souvisí i zjištěný pokles v souvislosti s věkem i u masturbačních aktivit, především v jejich frekvenci, a to hlavně u mužů – z průměrné frekvence 7,77 x měsíčně u nejmladší věkové kategorie klesá plynule až na 4,34 x měsíčně u mužů nad 60 let. U žen k poklesu ve frekvenci mezi nejmladšími a nejstaršími nedochází (3,60 x vs. 3,62 x měsíčně), nejvyšší frekvenci (7,29 x měsíčně) však uvádějí ženy ve věku 18 až 29 let.

Podle srovnání sexuálních aktivit obyvatelstva dle věku (uváděného v článku č. 11 „Věk a sexuální aktivita obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu,“) s postupným sexuálním i partnerským dozráváním souvisí pravděpodobně i výskyt masturbujících jedinců, který je nejvyšší u nejmladší věkové kategorie, a posléze i už zmíněná častost masturbace, která je nejvyšší u mužů i žen ve věku nejvyšší sexuální apetence. Nejvyšší masturbační aktivitu uvádějí muži ve věku 15-29 let a ženy v už zmíněném věku 18-29 let, s věkem pak obojí plynule klesá u obou pohlaví. Je však zajímavé, že podle pohlaví se v našem souboru počty masturbujících jedinců a ani průměrná frekvence masturbačních aktivit v jednotlivých věkových kategoriích podstatně neliší.

Partnerské sexuální aktivity

Partnerské sexuální aktivity byly zpracovány ve třech studiích, a to v č. 9 „Sexuální aktivita obyvatel ČR: Výsledky národního výzkumu“, č. 11 „Věk a sexuální aktivita obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu,“ a v jistém specifickém smyslu i v č. 15 „Mimomanželské sexuální styky u obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu“. Do této kapitoly pak lze zařadit i náš rozbor spojení zvyšující se prevalence anální soulože v populaci s výskytem sexuálních dysfunkcí či pohlavně přenosných infekcí v článku č. 26 „Heterosexual Anal Intercourse: Increasing Prevalence, and Association with Sexual Dysfunction, Bisexual Behavior, and Venereal Disease History“.

V rámci zkoumání sexuálního chování populace jsou otázky týkající se frekvence a forem pohlavního styku často ty nejvíce sledované. Zaměřili jsme se v první řadě na autoerotické

aktivity. Dle získaných výsledků (které byly zčásti uvedené už v předchozím rozboru v samostatné kapitole) lze konstatovat, že zkušenost s masturbací uvádí 83 % českých mužů a 50 % českých žen. Rozdíl mezi pohlaví je vysoce statisticky významný. Stejně vysoce signifikantní je i rozdíl ve věku zahájení autoerotických aktivit (muži uvádějí, že poprvé onanovali průměrně ve věku 14 let a ženy ve věku 16,9 let) i ve frekvenci masturbace (muži v průměru 6,2 x měsíčně, ženy 4,3 x). Celkem 51 % mužů a 47 % přitom uvedlo, že masturbuje i v době šetření. Výsledky v této oblasti potvrzují zjištění mnoha zahraničních výzkumů o tom, že ženy masturbují méně často než muži a s nižší frekvencí (Leitenberg a spol., 1993). Tyto rozdíly pravděpodobně s rozdílností mužské (více biologicky podmíněné) a ženské (spíše vztahové) sexuality, nelze však přitom vyloučit, že jsou pouze odrazem rozdílností v koncepci mužské a ženské sexuální role.

Většina mužů (92 %) a žen (94 %) našeho souboru žila v době vyšetření ve stálém partnerském vztahu. Téměř všichni tito jedinci (94 %) měli se svým partnerem pohlavní styky. Průměrné počty těchto styků přitom byly 8,4 x měsíčně u mužů a 8,8 x měsíčně u žen. Podle těchto výsledků mají pohlavně aktivní čeští muži ročně 101 a ženy 106 styků.

Z hlediska odhadu délky milostné přede hry i vlastní soulože je ve srovnání s údaji zahraničních výzkumů velmi pravděpodobné, že naši muži i ženy tyto délky spíše nadhodnocují. Muži odhadli délku přede hry na 17,6 minut a délku soulože na 15,8 minut, ženy přede hru na 14,6 a soulož na 16,4 minut – průměrné české milování by tedy dle získaných výsledků trvalo asi půl hodiny. Vzhledem k průměrné frekvenci styků tedy Češi a Češky věnují partnerskému sexu asi hodinu týdně.

Naše další otázka se týkala zkušeností respondentů s některými vybranými partnerskými sexuálními aktivitami. Zjistili jsme, že nejuniverzálnější sexuální aktivitou je u českého obyvatelstva, v plném souladu se zkušenostmi z jiných zemí, vaginální soulož. Tu praktikují při každém styku více než tři čtvrtiny a při většině styků dalších téměř 20 % mužů a žen. Většina respondentů obou pohlaví přitom uvedla i zkušenost s orálně genitálními aktivitami, a to jak v roli pasivní i v roli aktivní. Zkušenosti s análním stykem, které uvedlo 16 % mužů a žen, jsou zjevně výrazně menšinové a ve srovnání se zahraničními údaji podprůměrné.

Zachovalou potřebu sexuálního vybití uvedlo 73 % mužů a 66 % žen. Muži i ženy našeho souboru přitom shodně uvedli, že jejich sexuální apetence je o něco vyšší, než je skutečná frekvence jejich pohlavního uspokojení. Muži pak uvádějí signifikantně vyšší potřebu vybití (11 x vs. 9,4 x měsíčně) než ženy, ale i vyšší frekvenci vybití (9,7 x vs. 8,5 x měsíčně). Zdá se, že i tento rozdíl je (podobně jako u autoerotických aktivit) v plném souladu s biologickými a psychosociálními dispozicemi mužů a žen.

Věnovali jsme se i otázce sexuální spokojenosti našich respondentů. Nacházíme pouze malou část těch, kteří vyjádřili nespokojenost se svým sexuálním životem (24 % mužů a 18 % žen, při posledních opakováních výzkumu však počet žen nespokojených v této oblasti signifikantně narostl), a to přesto, že žádné pohlavní vybití (a to z jakéhokoliv zdroje, tedy partnerským sexem nebo masturbací) nemělo v době vyšetření 17 % mužů a až třetina žen. Zdá se tedy, že mnohým sexuálně neaktivním jedincům (zvláště pak ženám) vyhovuje právě tento stav.

Sexuální aktivity obyvatelstva jsme v následujícím článku analyzovali i z hlediska změn souvisejících s věkem. Pokles sexuálních aktivit v souvislosti s věkem je nepochybně podmíněn jak biologickými faktory (snížení koncentrací pohlavních hormonů, nižší citlivost

cílových tkání na androgeny, somatické choroby), tak i faktory psychosociálními (dostupnost vhodného partnera, mýtus o asexualitě stáří, manželské konflikty, stereotypie, habituace atd.). Podle získaných výsledků je nejvyšší počet jedinců se zachovalou potřebou pohlavního vybití v našem souboru ve věkových kategoriích 18 až 59 let u mužů a 18 až 44 let u žen. Téměř u tří pětín respondentek však zůstává sexuální apetence zachována až do konce šestého decenia. Ve všech věkových skupinách je přitom vyšší počet dysfunkčních jedinců (bez sexuální apetence, bez sexuálních aktivit) mezi ženami než mezi muži. Nejvyšší sexuální apetenci uvádějí muži i ženy ve věku 18 až 29 let.

Pokles počtu pohlavních styků v souvislosti s věkem a údaje o věku nejvyšší partnerské sexuální aktivity (nejvyšší četost pohlavních styků uvádějí muži i ženy ve věku 18 až 44 let) odpovídají zahraničním zjištěním. K výraznějšímu poklesu dochází u respondentů žijících v partnerském vztahu až po 60. roce života u mužů a po 45. roce u žen. Výrazný rozdíl dle pohlaví je vysvětlitelný skutečností, že muži mají obvykle styky s mladšími ženami a také snížením apetence u žen po menopauze. U sexuálně aktivních mužů a žen, žijících v partnerském vztahu, však i ve věkové kategorii nad 60 let zjišťujeme průměrnou frekvenci pohlavních styků téměř jednou týdně. Celkově svědčí získané výsledky o tom, že u mužů nacházíme ve srovnání se ženami téměř ve všech sledovaných položkách vyšší sexuální apetenci a aktivitu i jejich pomalejší pokles v souvislosti s věkem.

Kromě uvedených dat o partnerských sexuálních aktivitách jsme u našeho souboru ženatých mužů (82 %) a vdaných žen (85 %) zjišťovali i výskyt a charakter mimomanželských sexuálních zkušeností. Extramatrimoniální styk (EMS) uvedlo 65 % ženatých mužů a 46 % vdaných žen (rozdíl dle pohlaví je statisticky vysoce významný). Ženy přitom na rozdíl od mužů tendují spíše k trvalejším mimomanželským vztahům (42 % vs. 17 %), u mužů jsou EMS spíše náhodného charakteru (52 %). S tím souvisí i vyšší počty mimomanželských partnerek u mužských respondentů, přičemž – i když zde rozdíl podle pohlaví není statisticky významný – na základě velmi vysoké variance lze předpokládat, že u nevěrných mužů našeho souboru existuje skupina vysoce promiskuitních jedinců, a to především mezi muži z měst nad 100 tisíc obyvatel. Náboženské přesvědčení přitom – v souladu se zahraničními údaji (Smith, 1993) - redukovalo pravděpodobnost výskytu EMS (nikdy nebylo nevěrných 34 % mužů a 58 % žen, kteří se hlásili ke katolictví, na rozdíl od pouhých 28 % mužů a 37 % žen, kteří se považují za ateisty). Celkově je však nutno konstatovat, že počty nevěrných mužů a žen jsou u našeho souboru vyšší než ve srovnatelných zahraničních výzkumech.

Jako poslední uvádím výzkum založený na datech o anální souloži ze všech čtyř administrací výzkumu od roku 1993 do roku 2008, publikovaný v renomovaném odborném časopise *Journal of Sex and Marital Therapy* v roce 2012. Prevalence análního styku během těchto let vzrostla ze 16,6 % na 19,7 % u žen a z 15,7 % na 25,3 % u mužů. Jak se prokázalo statistickým rozborem, tento způsob styku byl asociován s vyšším počtem sexuálních partnerů, výskytem masturbace a s homosexuálními styky (bisexuálním chováním), zkušenostmi s prostitutí (muži v roli zákazníků, ženy v roli poskytovatelek komerčních sexuálních služeb), výskytem pohlavně přenosných chorob, a v případě žen i s výskytem sexuálních dysfunkcí v anamnéze. Tato varovná zjištění o souvislostech análního styku s různými formami sexuální patologie by měla vést ke zkvalitnění preventivních programů pro ohrožené skupiny obyvatelstva, vyvolala však v odborném tisku spíše odpor politicky korektních kolegů prosazujících názor o rovnosti všech podob sexuality.

Antikoncepce a rizikovost sexuálního chování

Touto problematikou jsme se zabývali v článcích pod č. 6 „Kontracepční chování obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu“, č. 12 „Vzdělání a rizikovost sexuálního chování u obyvatel České republiky“ a č. 14 „Používání kondomů u obyvatel ČR“.

V posledních desetiletích došlo ve většině vyspělých zemí k dramatickému nárůstu počtu jedinců využívajících některou z forem účinné antikoncepce. Tento nárůst souvisí samozřejmě především s vynálezem hormonální antikoncepce počátkem šedesátých let. Od počátku osmdesátých let ovlivňuje sexuální život lidí epidemie HIV/AIDS, kde naopak kondom představuje nejspolehlivější způsob prevence před infekcí a při správném použití je poměrně spolehlivý i ve smyslu účinku antikoncepčního. Optimální je přitom metoda tzv. dvojího jištění, tedy použití hormonální antikoncepce jako nejspolehlivějšího způsobu zabránění nežádoucímu otěhotnění, a současně užití kondomu jak nejspolehlivějšího prostředku prevence STI. Tato metoda (někdy taky zvana Double Dutchman, jelikož je nejvíce rozšířena mezi mládeží právě v Holandsku) se však u nás zatím příliš neuplatnila.

Z hlediska sociologického častější využívání hormonální antikoncepce pak souvisí zřejmě se změnou ženské sexuální role, tedy s tím, jak se ženy osvobozují od zátěže nedobrovolnými graviditami a porody. Jejich sociální role se po emancipaci od reprodukční zátěže přiblížila mužské a je charakterizována zvýšenou odpovědností žen za vlastní reprodukční historii. Před objevem hormonální antikoncepce se totiž musely plně spoléhat na odpovědnost svých partnerů a jejich ochotu používat při styku ochranu. Nárůst uživatelek antikoncepce zaznamenal po politických změnách v ČR například už výzkum Tučka a Holuba (1994). Podle Weinbergerové (1994) koncem minulého století asi polovina párů ve světovém měřítku používala nějakou formu antikoncepce, a ve vyspělých zemích to bylo až 71 %.

Podle výsledků našeho průzkumu uveřejněných v předkládaném článku, který byl publikován v časopise Česká gynekologie v roce 1997, bylo používání účinné antikoncepce při zahájení sexuálního života u českých mužů a žen stále ještě velmi málo zastoupené – kondom při koitálním debutu uvedlo necelých 14 % chlapců a 19 % dívek a pouze necelá 2 % žen uvedlo při prvním styku hormonální antikoncepci. Ve stálém partnerském vztahu pak používala soustavně kondom pouze o málo více než pětina mužů a hormonální antikoncepci pětina žen, přičemž nejčastější ochranou byla přerušovaná soulož (která ovšem patří k nejméně spolehlivým metodám ochrany před otěhotněním). Počet uživatelek hormonální antikoncepce však u nás v následujících letech podstatně narostl, tak, jak je uvedeno v úvodu.

Zjistili jsme dále, že jen o málo příznivější byla situace v používání kondomů při styku s náhodnými sexuálními partnery. I když více než polovina žen a dvě třetiny mužů alespoň někdy při těchto stycích použila kondom, pouze třetina žen a 41 % mužů ho užívala pravidelně. I v této oblasti se však situace dle pokračujících výzkumů pozvolna zlepšila.

Ze sledovaných sociodemografických faktorů, jež mohou potenciálně ovlivnit používání antikoncepce, se jako nejvýznamnější projevil faktor věku. Podle získaných výsledků je v negativní korelaci s věkem (i při vyloučení mužů a žen z nejstarších věkových kategorií) především častost používání kondomů a hormonální antikoncepce, a to jak se stálými, tak i s náhodnými sexuálními partnery. Víme přitom, že celkově je frekvence používání kondomů u naší populace ve srovnání s vyspělými zeměmi asi poloviční. Vzhledem k tomu, že důsledné používání kondomů je podle Reissové a Reika (1989) v prevenci HIV/AIDS

dokonce výrazně efektivnější než redukce počtu sexuálních partnerů, lze považovat sexuální chování značné části naší populace za výrazně rizikové.

Ve srovnání se zahraničními výzkumy se jako méně významné u naší populace projeví vlivy vzdělání a náboženství. Pozitivní vliv vzdělání a negativní vliv náboženského přesvědčení na používání kondomů i hormonální antikoncepce byl potvrzen opakovaně ve Velké Británii (Johnsonová a spol., 1994), ve Francii (Spira a spol., 1994) nebo na Slovensku (Kaleta a spol., 1993). Na rozdíl od těchto zjištění jsme u našeho souboru konstatovali pouze vyšší užívání hormonální antikoncepce v rámci stálého partnerského vztahu u ateistek ve srovnání s věřícími katoličkami. Při náhodných sexuálních stycích (samozřejmě pokud je vůbec uvedly) se chovaly rizikověji právě ty ženy, jež se hlásily ke katolické církvi – méně často při těchto stycích použily kondom nebo se chránily hormonální antikoncepcí.

Stupeň dosaženého vzdělání měl dle našich zjištění malý vliv na rizikovost sexuálního chování nejenom v oblasti používání antikoncepce či kondomů. Neprokázal se ani významnější vliv vzdělání na počty sexuálních partnerů u naší populace, a to jak partnerů stálých, tak i náhodných. I když muži s vyšším vzděláním připouštějí častěji náhodné sexuální zkušenosti, jejich vyšší počty nejsou statisticky dostatečně průkazné.

Lepší informovanost vzdělanějších jedinců našeho souboru o cestách šíření HIV (nedostatky se projeví spíše ve falešně pozitivních odpovědích než v neznalosti skutečných rizik) není překvapující. I v našem výzkumu se však potvrdilo zjištění Smithe (1993), že všeobecné znalosti o cestách infekce mají na sexuální chování malý účinek. Přes dobrou informovanost změnila své sexuální chování pod vlivem epidemie pouze asi pětina mužů a ještě menší procento žen našeho souboru. Nepotvrdil se přitom předpoklad Campbella a Baldwinové (1991) o pozitivním vlivu vzdělání na změnu tohoto chování.

Sexuální postoje

Na postoje české populace k sexuálním otázkám jsem se zaměřil v článcích č. 5 „Sexuální postoje obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu“, č. 13 „K souvislosti mezi sexuálními postoji a věkem u obyvatel České republiky“, č. 16 „Faktory ovlivňující postoje české populace k umělému přerušování těhotenství“ a č. 17 „Postoje české populace k homosexualitě“.

Je nutno na základě získaných výsledků jednoznačně konstatovat, že postoje našich obyvatel jsou ve všech zkoumaných oblastech liberálnější než postoje obyvatelstva západních zemí, tedy těch, kde byly provedeny srovnatelné výzkumy (USA, Velká Británie a Francie). Zásadní námitky například vůči interrupcím či předmanželským sexuálním stykům vyjádřilo pouze 4 % našich respondentů, vůči antikoncepci 5 %, vůči pornografii či vůči homosexuálním stykům 6 %, vůči masturbaci 7 %, vůči mimomanželským stykům 24 %, náhodným sexuálním stykům 28 % a vůči skupinovému sexu 36 % respondentů.

Postoje českých mužů byly přitom ve většině oblastí liberálnější než postoje českých žen, ženy byly liberálnější pouze v postojích k homosexualitě. V postojích k antikoncepci a k interrupcím nebyly mezi muži a ženami nalezeny rozdíly. Největší rozdíly (ve smyslu konzervativnějších postojů žen) byly zjištěny v postojích vůči skupinovému sexu, náhodným sexuálním stykům a předmanželským sexuálním aktivitám.

V rámci tohoto výzkumu byl zjišťován i vliv věku na postoje respondentů v uvedených oblastech. Tento vliv se prokázal jako velmi významný ve všech sledovaných postojích.

Nejstarší věková kategorie respondentů i respondentek (tedy jedinci starší 60 let) vyjádřili nejrestriktivnější postoje ve vztahu k interrupcím, předmanželským, skupinovým, náhodným, i mimomanželským sexuálním stykům, k pornografii, masturbaci, homosexualitě i k antikoncepci, přičemž ve vztahu k předmanželským stykům a k antikoncepci byl vztah věku a restriktivity postojů zvláště výrazný u starších žen našeho souboru. Hned po této věkové skupině se překvapivě jako druhá nejkonzervativnější projevila ve většině zkoumaných položek věková skupina nejmladších mužů a žen (tedy respondentů ve věku 15 až 17 let), kteří však vyjádřili konzervativní postoje pouze ve vztahu k otázkám týkajícím se partnerských a rodičovských aspektů sexuálního chování (tedy interrupcí a předmanželských, mimomanželských, náhodných i skupinových sexuálních kontaktů).

Speciálně ve vztahu k umělému přerušování těhotenství (UPT) lze celkově postoje české populace charakterizovat jako velmi liberální. Jak už bylo uvedeno, pouze necelá 4 % respondentů je zásadně proti interrupcím a více než polovina se domnívá, že žena má právo svobodně se rozhodnout, zda chce donosit dítě, přičemž mezi muži a ženami zde nejsou významnější rozdíly. Výrazný je však v této oblasti vliv náboženského přesvědčení. Nicméně i u katolíků pouze 7 % respondentů a respondentek vyjádřilo jednoznačné odmítnutí interrupcí. Nejrestriktivnější postoje k UPT vyjádřili respondenti nejstarší a nejmladší věkové kategorie, velikost místa bydliště postojů nijak podstatně neovlivňuje.

Velmi podobné je to i v oblasti postojů obyvatel ČR k homosexualitě. Náš výzkum potvrdil, že tyto postoje jsou ve světovém srovnání snad nejliberálnější – homofobní názory vyjadřuje pouze 5 % žen a necelých 7 % mužů. Dle našich zjištění přitom pohlaví, věk, vzdělání a religiozita respondentů výrazně ovlivňují jejich postoj v této oblasti, v menší míře ho pak ovlivňuje i velikost místa bydliště. Ženy, alespoň středoškolsky vzdělaní jedinci, mladší respondenti a ateisté vyjadřují liberálnější postoje než muži, dotazovaní se základním vzděláním, staršího věku a věřící.

Homosexuální orientace

Výskyt homosexuálních zkušeností a homosexuální identifikaci v populaci jsme publikovali v článku č.1 „Prevalence of homosexual orientation and homosexual experience among the population of The Czech Republic“, který vyšel ve středoevropském časopise *Review of Sexology* v roce 1995.

Naším základním zjištěním plynoucím z dat první administrace výzkumu z roku 1993 bylo to, že homosexuální zkušenost v anamnéze uvádí 2,3 % českých mužů a 2,1 % českých žen, opakovanou homosexuální zkušenost pak pouze 1,1 % mužů a 0,5 % žen. Homoerotickou orientaci pak explicitně přiznalo pouze 0,4 % mužů a 0,3 % žen, nicméně dalších 1,4 % mužů a 2,0 % žen uvedlo, že si není jisto svou sexuální orientací (tedy že se pravděpodobně jedná o ego dystonní homosexuálně orientované jedince). Při posledním opakování výzkumu v roce 2008 přitom byla tato čísla téměř totožná: za homosexuálně orientované se považovalo 0,7 % respondentů a 0,3 % respondentek, nebylo si jisto 2 % mužů a 2,6 % žen. Zvýšilo se však podstatně procento mužů a žen s homosexuální zkušeností: v roce 2008 uvedlo tuto zkušenost už jednorázově 2,9 % a opakovaně 1,7 % mužů a 5,3 % žen jednorázově a 2,2 % opakovaně (právě u žen tedy byl zaznamenán nejvýraznější nárůst stejnopohlavních zkušeností). Získaná data tedy nepotvrdila tradičně uváděná 4 % homosexuálů v populaci (údaj z Kinseyho

výzkumů ze 40. let), jsou však plně v souladu s novějšími výzkumy provedenými v jiných zemích.

Komerční sex

Zájem odborníků o zkušenosti populace s komerčními sexuálními aktivitami byl podmíněn v posledních desetiletích především v souvislosti s epidemií HIV/AIDS. Prostitutky a jejich zákazníci byli vždy považováni za skupinu s vysoce rizikovým chováním. I proto jsme se na komerční sex zaměřili v článku č. 2 „Zkušenosti obyvatelstva České republiky s komerčním sexem“.

Celkem 9,2 % českých mužů našeho souboru odpovědělo při první administraci dotazníku kladně na otázku, zda někdy v životě měli pohlavní styk s prostitutkou (v dalších opakováních se toto číslo postupně zvyšovalo až na 14,1 % v r. 2008). Na otázku, zda někdy poskytly pohlavní styk za peníze, odpovědělo kladně 3,1 % žen (v roce 2008 2,7 %). Nejčastější formou tohoto styku byla u mužů i žen vaginální soulož, dále masturbace a felace. S análním stykem mělo alespoň jednorázovou komerční sexuální zkušenost 22 % mužů a až 33 % žen z těch, kteří sex za peníze uvedli. Téměř třetina mužů a téměř polovina žen při komerčním sexu nikdy nepoužila kondom.

Skupinu mužů a žen s komerční sexuální zkušeností jsme pak v základních sexuologických a sociodemografických ukazatelích srovnali s jedinci bez této zkušenosti v anamnéze. Výsledky potvrdily, že komerční sexuální zkušenosti stoupají u mužů s věkem, nesouvisejí však s náboženským přesvědčením, velikostí místa bydliště, vzděláním a ani s výskytem sexuálních poruch v anamnéze. Rozdíly v těchto parametrech nebyly zjištěny ani u žen s prostitučním chováním při srovnání se ženami bez zkušenosti se sexem za peníze.

U klientů prostitutek však byl ve srovnání s ostatními muži zjištěn především vyšší výskyt sexuálního zneužití v dětství (až u 27 %) a vyšší výskyt násilných sexuálních zkušeností v roli pachatele (až 36 % přiznalo, že nutili ženu násilím k pohlavnímu styku). Vyšší výskyt sexuálního zneužití v dětství i sexuálně násilných zkušeností v roli oběti byl zjištěn i u žen s prostitučním chováním.

Sexuální agrese

V práci č. 3 „Zkušenosti českých žen se sexuálním násilím. Výsledky národního průzkumu“ a poté v práci č. 21 „Experiences with sexual aggression within the general population in the Czech Republic“, publikované v Archives of Sexual Behavior, jsme zjišťovali především odpovědi českých žen na otázku, zda někdy byly přinuceny k pohlavnímu styku násilím, v jakém věku a kdo byl pachatelem tohoto násilí. Soubor žen s touto zkušeností v anamnéze jsme pak v základních sexuologických a sociodemografických ukazatelích srovnali se skupinou žen bez této zkušenosti v anamnéze.

Zkušenost s vynuceným pohlavním stykem mělo 11,6 % žen našeho souboru, z toho 3,4 % tuto zkušenost učinilo opakovaně. Zjistili jsme přitom, že znásilněné ženy měly urychlený psychosexuální vývoj od samotného počátku – začínají dříve s koitálními i nekoitálními aktivitami, častěji masturbují. Celoživotně pak mají vyšší sexuální potřebu i aktivitu (častěji masturbují i souloží, mají více sexuálních partnerů). Jejich sexuální chování je přitom rizikovější – mají častěji styky s náhodnými partnery, styky za peníze, styky v rámci skupinového sexu, pohlavně přenosné choroby v anamnéze. Současně je však jejich

partnerská adaptace horší – častěji se rozvádějí, jsou častěji nevěrné, jsou méně spokojené se svým sexuálním životem, trpí častěji sexuálními dysfunkcemi. Mají i častější homosexuální styky a častěji si nejsou jisty svou sexuální orientací.

U poměrně značného procenta znásilněných žen není zkušenost se sexuálním násilím izolovanou sexuální viktimizací. Až 26 % z nich (oproti 6 % neznásilněných) uvádí i sexuální zneužití v dětství. U čtvrtiny z nich se přitom tyto dva zážitky kryjí. Ze způsobu pohlavního zneužití, vaginální soulože, lze předpokládat, že ke znásilnění došlo před dosažením 15. roku věku u 24 % znásilněných žen.

Významné rozdíly v uvedených charakteristikách mezi oběťmi sexuálního násilí a ženami, které uvedenou zkušenost ve své anamnéze nemají, nasvědčují tomu, že oběti sexuální viktimizace nejsou vždy atakovány zcela náhodně. Naše výsledky dokazují, že by bylo žádoucí bližší studium těch sociálních a behaviorálních zvláštností, které zvyšují pravděpodobnost sexuální viktimizace žen.

Sexuální zneužití

V článku č. 4 „Prevalence sexuálního zneužití v dětství v obecné populaci: Výsledky národního výzkumu“ jsme publikovali data týkající se po znásilnění druhého nejčastějšího způsobu sexuální traumatizace, sexuálního zneužití v dětství. Zneužití dospělou osobou do 15 let věku uvedlo v našem výzkumu 4,6 % českých mužů (0,7 % opakovaně) a 8,7 % českých žen (1,5 % opakovaně). Pachatelem pohlavního zneužití byl v naprosté většině případů dospělý muž (u 75 % zneužití chlapců a u 98 % zneužití dívek). Ke zneužití došlo nejčastěji u chlapců vyžadováním masturbace pachatele (39 %), u žen vaginálním koitem (55 %). U žen byla pachatelem statisticky významně častěji než u mužů osoba příbuzná (9 % vs. 35 %), u chlapců šlo nejčastěji (v 53 %) o osobu cizí.

Z hlediska základních sociodemografických charakteristik nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly v žádném ze sledovaných parametrů. Výskyt pohlavního zneužití v dětství tedy zřejmě u české populace nesouvisí s velikostí místa jejich bydliště, jejich vzděláním, věkovou kategorií a ani s jejich náboženským přesvědčením.

V oblasti psychosexuálního vývoje jsme u zneužitých mužů i žen zjistili určitou akceleraci, předčasnou sexualizaci – zneužití chlapci začínají dříve onanovat, dříve zahajují nekoitální aktivity, zneužití dívky častěji onanují a první soulož mají dříve než dívky nezneužité. V oblasti sexuálního chování je pak u obou pohlaví zřetelná tendence k promiskuitnějším sexuálním stykům, resp. ke kontaktům s náhodnými sexuálními partnery. Především u zneužitých chlapců pak zjišťujeme i rozdíly v úrovni partnerské adaptace – mají více partnerských vztahů, dříve se žení, uzavírají za život víc manželství. Zneužití ženy pak jsou častěji nevěrné, mají víc interrupcí. Z hlediska celkové sexuální adaptace pak častěji trpí sexuálními poruchami a jsou ve srovnání s nezneužitými ženami častěji nespokojené se svým sexuálním životem.

Největší rozdíly mezi zneužitými a nezneužitými muži a ženami se v našem souboru projevily v oblasti méně obvyklých sexuálních zkušeností. Je to především vyšší výskyt jedinců s homosexuálními styky u zneužitých jedinců obou pohlaví. To vedlo i k jejich větší nejistotě v oblasti sexuální identity. Zneužití muži i zneužití ženy přitom uvádějí i více zkušeností se sexuální agresí – muži v roli pachatele, ženy v roli oběti, častěji přiznávají zkušenost s komerčním sexem (muži styk s prostitutkou, ženy styk za peníze), pohlavní choroby

v anamnéze i účast na skupinovém sexu. Potvrzují se tím předpoklady o výrazně rizikovějším chování zneužitých mužů a žen.

Naše výsledky přitom zjišťují vysokou latentní kriminalitu této trestné činnosti: pouze 12 % zneužití dívek bylo hlášeno policii, u zneužitých chlapců našeho souboru nebyl oznámen dokonce žádný případ.

Zdroje informací o sexualitě

Rozbor problematiky týkající se především sexuální výchovy jsme publikovali v roce 1999 v Československé psychologii pod názvem „Zdroje informací o sexualitě u obyvatel ČR“. Sexuální výchova je dosud výrazně zpolitizovaným tématem v mnoha zemích světa. Hlavními argumenty odpůrců sexuální výchovy (rekrutujících se u nás především z kruhů náboženských fundamentalistů) jsou tvrzení, že sexuální výchova je neúčinná a zodpovědná za větší sexuální angažovanost dospívajících nebo za dřívější zahajování sexuálního života. Podle většiny výzkumů je tomu však právě naopak (Johnson a spol., 1994, Visser, 1994, Zvěřina, 1995, Shortridge, 1996).

Jedním z hlavních faktorů účinnosti sexuální výchovy je přitom zdroj informací o sexualitě. Dle našich výsledků lze konstatovat, že u české populace se charakter zdrojů informací o sexualitě nemění (viz v úvodu graf č. 8). Hlavním zdrojem zůstávají vrstevníci, tedy zdroj nejméně spolehlivý. Rodina a škola přitom neplní svou roli dostatečně. Při srovnání odpovědí mužů a žen jsou však zde některé výrazné rozdíly. Zatímco film, rozhlas a televizi nebo noviny, časopisy a knihy uvádí jako hlavní zdroj přibližně stejný počet mužů i žen, statisticky významně více českých mužů než žen uvedlo jako hlavní zdroj kamarády a známé, nebo uvedli, že nezískali informace nikde. Současně více žen než mužů (i když stále ještě v nedostatečném počtu) uvedlo jako zdroj informací rodinu a školu.

O pozitivních trendech však svědčilo mezigenerační srovnání – data prokázala zvyšování významu rodinné a školní sexuální výchovy a snižování významu vrstevnických skupin jako převažujícího zdroje informací. Současně se u nejmladších věkových skupin obyvatelstva zvyšuje informační význam audiovizuálních a tištěných médií, v posledních letech samozřejmě pak význam internetu.

3. Sexuální funkce českých žen

Tímto tématem se zabývají práce publikované v našich, ale i v prestižních zahraničních odborných časopisech, a to studie č. 10 „Sexuální vzrušivost českých žen: Výsledky národního výzkumu“, č. 19 „Sexuální spokojenost českých žen“, č. 23 „Women’s partnered orgasm consistency is associated with greater duration of penile-vaginal intercourse but not of foreplay“ (tento článek získal Cenu prof. Josefa Hynieho jako nejlepší sexuologická publikace za rok 2009) a č. 25 „Vaginal Orgasm Is Associated with Vaginal (Not Clitoral) Sex Education, Focusing Mental Attention on Vaginal Sensations, Intercourse Duration, and a Preference for a Longer Penis“. Poslední dva články se pak zabývaly poruchami ženské sexuální funkce, a to články č. 22 „The Prevalence and Risk Factors of Sexual Dysfunction amongst Czech Women“, a č. 24 „Female sexual arousal disorder with and without a distress criterion: Prevalence and correlates in a representative Czech sample“.

Výsledky naznačily, že naprostá většina českých žen je preferenčně vzrušivá klitoridálně (41 %) nebo kombinovaně klitorido-vaginálně (34 %). Pouze 12 % žen je vyhraněně vaginálně vzrušivých (dosahují orgasmu drážděním v hloubce pochvy). Asi 5 % českých žen přitom nepocítuje vůbec žádné sexuální vzrušení, 8 % nedosahuje orgasmu při jakýchkoliv sexuálních aktivitách a 9 % z nich je koitálně anorgastických (nedosahují orgasmu při souloži). Větší či menší potíže s dosahováním orgasmu přitom nacházíme u dalších 11 % respondentek. Asi tři čtvrtiny z nich dosahují vyvrcholení alespoň v polovině sexuálních styků, čtvrtina zpravidla vždy. Čtvrtina českých žen je koitálně multiorgastická (dosahují během jedné soulože více orgasmů).

Sexuální reaktivita a orgastická schopnost žen je dle našich výsledků výrazně ovlivněna věkem. Nejvíce problémů nacházíme u žen z nejmladší a z nejstarší věkové kategorie (pod 18 a nad 60 let věku), nejlepší vzrušivost (nejvyšší orgastickou schopnost, nejvyšší počet multiorgastických žen, nejméně žen anorgastických) uvádějí respondenty ve věkové kategorii 33 – 44 let.

Průměrná doba orgasmu dle odhadu českých žen je téměř 19 sekund, přičemž u nich převažuje tzv. krátký typ orgasmu v trvání do 20 vteřin (67 % respondentek). Orgasmus v trvání půl minuty a déle uvedlo 21 % žen. Délka orgasmu přitom není ovlivňována věkem.

V době první administrace výzkumu byla spokojenost českých žen se sexuálním životem vysoká, vyjádřilo ji až 82 % respondentek (postupně však při dalších opakováních klesala a v r. 2008 bylo spokojeno pouze 72 % z nich). Přitom podle výsledků tato sexuální spokojenost není ovlivněna věkem, vzděláním a ani velikostí místa bydliště respondentek. Neovlivňuje ji ani typ jejich sexuální dráždivosti (klitoridální, vaginální či jiný) a kupodivu ani jejich orgastická schopnost. Je však jednoznačně snižována výskytem sexuálních dysfunkcí a výskytem sexuální traumatizace (zneužití, znásilnění) v anamnéze.

Dva články se týkaly především podmínek, které určují ženskou orgastickou funkci, především pak vaginální orgasmus. Dosud se v rámci sexoterapie jednoznačně prosazovala představa, že ženský orgasmus (resp. konsistence partnerského orgasmu, tedy schopnost dosahovat pravidelně vyvrcholení při partnerských sexuálních aktivitách) souvisí jednoznačně pouze s délkou přede hry, ne však s délkou penilně-vaginální soulože. Ve svém výzkumu jsme u našich reprezentativních souborů českých žen (N=2360) prokázali opak. Probandky odpovídaly na otázku na pravidelnost dosahování orgasmu s partnerem (od „nikdy“ až po „vždy nebo téměř vždy“) a současně odhadovaly typickou dobu trvání přede hry a typickou dobu trvání vaginální soulože. Kromě negativní korelace konsistence dosahování orgasmu s věkem jsme prokázali jednoznačně její souvislost více s dobou trvání soulože než s délkou přede hry.

Podobně kontroverzní byly i závěry z našeho dalšího výzkumu, v němž jsme částečně navázali na uvedené výsledky. U reprezentativního souboru 1000 žen z poslední administrace dotazníku z roku 2008 jsme se pokusili rozvést předchozí poznatky spoluautora prof. Brodyho o tom, že schopnost dosahovat čistě vaginální orgasmus (tedy takový, který je dosažen pouze pohybem penisu v pochvě, bez jakéhokoliv přídatného dráždění) je spojena s lepším psychologickým fungováním (Costa a Brody, 2007, Brody a Costa, 2008). Toto zjištění odporovalo dosavadním názorům současné sexuální medicíny, která benefity vaginální soulože spíše podceňuje. Z faktorů, které se při našem rozboru prokázaly jako významné pro schopnost dosahovat orgasmus při vaginální souloži (přitom pouze 22 % žen našeho souboru

uvedlo, že nikdy nezažily tento typ orgasmu) to byla především skutečnost, zda se probandkám v dětství dostalo informací o tom, že vagína je důležitá pro ženský orgasmus, dále pak jejich schopnost soustředit se během soulože na pocity v pochvě a taky do jisté míry i jejich preference penisů nadprůměrné délky.

Poslední dva články byly věnovány ženským sexuálním dysfunkcím. V tom prvním jsme se zaměřili na zjištění prevalence jednotlivých dysfunkcí v našem reprezentativním souboru jednoho tisíc českých žen starších 15 let ve výzkumu z roku 2008 a na jednotlivé faktory, které představují z toho hlediska zvýšené riziko. Podle našich výsledků uvedlo celoživotně přítomnost sexuální dysfunkce celkem 20 % respondentek. Z hlediska vyššího rizika jejich výskytu se při statistickém srovnání skupiny dysfunkčních žen se skupinou bez sexuálních problémů jako negativní ukázaly tyto charakteristiky: sexuální zneužití v dětství v anamnéze, zkušenost se sexuálním násilím v anamnéze, sexuálně přenosná infekce v anamnéze a pozitivní postoj k náhodným sexuálním stykům. Kromě těchto prediktorů se jako statisticky významné ukázaly i další faktory: nespokojenost s vlastním sexuálním životem a předstírání orgasmu při každém nebo téměř při každém styku.

I poslední výzkum vycházel ze stejného souboru respondentek. Zaměřili jsme se v něm na jeden ze specifických sexuálních problémů, a to na problém s dosahováním sexuálního vzrušení (syndrom FSAD, tedy porucha sexuální vzrušivosti u žen). Ženy našeho souboru mj. odpověděly i na otázky týkající se poruch lubrikace, a ty, které tuto poruchu uvedly, byly dále dotázány i na skutečnost, zda jim tyto problémy způsobují nebo nezpůsobují distress nebo interpersonální (partnerské) problémy. V našem souboru tuto poruchu uvedlo celkem 10,3 % žen s distesem a dalších 7,5 % bez distresu. Jako protektivní se ve skupině s přítomností distresu prokázaly tyto faktory: zkušenost s vaginálním orgasmem, nepřítomnost masturbace, nepřítomnost bolesti při styku a nepřítomnost častých análních styků. Pro obě skupiny dysfunkčních žen (s a bez přítomností distresu) se jako nepříznivé z hlediska této poruchy prokázaly další dva faktory: věk (zvláště věk nad 50 let) a neschopnost se zaměřit na pocity v pochvě během penilně-vaginální soulože. Z dosažených výsledků jsme dospěli k závěru, že obě tyto skupiny se v mnoha faktorech liší, přičemž skupina s přítomností distresu jeví více příznaků dlouhodobého psychosexuálního poškození. Domníváme se proto, že FSAD s a bez přítomností distresu představují dvě odlišné klinické diagnostické skupiny.

Literatura

Anderson, J. E., Dalhberg, L. L.: High risk sexual behavior in the general population. *Sex. Transm. Dis.* 19, 1992, 320–325.

Brody, S., Costa, R. M.: Vaginal orgasm is associated with less use of immature psychological defense mechanisms. *J. Sex. Med.* 5, 2008, 1167-1176.

Campbell, A. A., Baldwin, W.: The response of American women to the threat of AIDS and other STDs. *J. Acquir. Immune Defic. Syndr.* 4, 1991, 1133–1140.

Costa, R. M., Brody, S.: Women's relationship quality is associated with specifically penile-vaginal intercourse orgasm and frequency. *J. Sex. Marit. Ther.* 33, 2007, 319-327.

Herold, E. S., Mewhinney, D. M.: Gender differences in casual sex and AIDS prevention. *J. Sex. Res.* 30, 1993, 36–42.

- Johnson, A. M., Wadsworth, J., Wellings, K., Field, J., Bradshaw, S.: Sexual attitudes and lifestyles. Blackwell, Oxford 1994.
- Kaleta, M., Beniaková, J., Broniš, M.: Názory obyvatel'ov Slovenska na ľudskú sexualitu vo vzťahu k zdraviu. Predneseno na konferenci AIDS a my, Poděbrady 1993.
- Leitenberg, H., Detzer, M. J., Srebnik, D.: Gender differences in masturbation and the relation of masturbation experience in preadolescence and/or early adolescence to sexual behavior and sexual adjustment in young adulthood. Arch. Sex. Behav. 22, 1993, 87–93.
- Michael, R. T., Gagnon, J. H., Laumann, E. O., Kolata, G.: Sex in America. Little Brown, Boston 1994.
- Reiss, J. L., Reik, J. S. R.: Evaluating strategies to avoid AIDS: Number of partners vs. use of condoms. J. Sex. Res. 26, 1989, 411-433.
- Shortridge, L. J.: Sexual education. SIECUS Report 24/3, 1996.
- Schmidt, G., Klusmann, D., Zeitchel, U., Lange, C.: Changes in adolescents sexuality between 1970 and 1990 in West-Germany. Arch. Sex. Behav. 23, 1994, 489–513.
- Smith, T. W.: American sexual behavior: Trends, socio-demographic differences and risk behavior. GSS Topical Report No. 25, University of Chicago 1993.
- Spira, A., et al: AIDS and sexual behavior. Avebury, Ashgate 1994.
- Tuček, M., Holub, J.: Epidemiologicko-sociologické šetření názorů občanů ČR na onemocnění AIDS. Nadace Společně proti AIDS, Praha 1994.
- Visser, A.: Sexual health. Elsevier, Ireland 1994.
- Weinberger, M.: Recent trends in contraceptive use. Popul. Bull. 36, 1994, 55–79.
- Zvěřina, J.: Ještě k sexuální výchově. Zdraví č. 5, 1995, 13.
- Weiss, P.: Trendy a rizikové faktory v sexuálním chování a v sexuálních postojích obyvatel České republiky na začátku 21. století. In: Gillernová Ilona, Kebza Vladimír, Rymeš Milan a kol.: Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí (p. 69-83), Grada, Praha 2011.
- Weiss, P., Zvěřina, J.: Sexuální chování obyvatel České republiky. Alberta plus, Praha 1999.
- Weiss, P., Zvěřina, J.: Sexuální chování v ČR - situace a trendy. Portál, Praha 2001
- Weiss, P., Janáčková, L.: Změny v oblasti sexuálního chování, postoju a legislativy v České republice po roce 1989. Sexuológia 7, No.1, 2007, 10-12
- Weiss, P., Zvěřina, J.: Sexuální chování české populace. Urologie pro praxi 10, No 3, 2009, 160-163

**Seznam předložených publikací (chronologicky řazených) s jejich citovaností,
autorským podílem a s aktuálním impakt faktorem (zdroj: SCOPUS)**

- 1. Weiss,P., Zvěřina,J., Procházka,I.: Prevalence of homosexual orientation and homosexual experience among the population of the Czech Republic. Review of Sexology 1, 1995, 53-60**

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolegové připomínkovali (můj podíl je podíl 80%)
bez citace

- 2. Weiss,P., Zvěřina,J.: Zkušenosti obyvatelstva České republiky s komerčním sexem. Prakt. Lék. 76, 1996, 383-385**

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

- 3. Weiss,P., Zvěřina,J.: Zkušenosti českých žen se sexuálním násilím. Výsledky národního průzkumu. Č.S. Psychiat. 93, 1997, 12-19**

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

- 4. Weiss,P., Zvěřina,J.: Prevalence sexuálního zneužití v dětství v obecné populaci: Výsledky národního výzkumu. Č.S. Psychiat. 93, 1997, 66-74**

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

- 5. Weiss,P., Zvěřina,J.: Sexuální postoje obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu. Čs. Psycholog. 41, 1997, 208-215**

IF 0.133

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

- 6. Weiss,P., Zvěřina,J.: Kontracepční chování obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu. Čes. Gynekol. 62, 1997, 226-233**

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
počet citací článku bez autocitací podle SCOPUS: 2

- 7. Weiss,P., Zvěřina,J.: Koitální debut u obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu. Č.S. Psychiat. 93, 1997, 312-219**

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
počet citací článku bez autocitací podle SCOPUS: 1

8. Weiss,P., Zvěřina,J.: Počty sexuálních partnerů u obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu. Č.S. Psychiat. 93, 1997, 379-385

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

9. Weiss,P., Zvěřina,J.: Sexuální aktivita obyvatel ČR: Výsledky národního výzkumu. Č.S. Psychiat. 93, 1997, 440-446

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

10. Weiss,P., Zvěřina,J.: Sexuální vzrušivost českých žen: Výsledky národního výzkumu. Č.S. Psychiat. 94, 1998, 15-22

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

11. Weiss,P., Zvěřina,J.: Věk a sexuální aktivita obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu. Prakt. Lék. 78, 1998, 64-66

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
počet citací článku bez autocitací podle SCOPUS: 1

12. Weiss,P., Zvěřina,J.: Vzdělání a rizikovost sexuálního chování u obyvatel České republiky. Č.S. Psychiat. 94, 1998, 150-156

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

13. Weiss,P., Zvěřina,J.: K souvislosti mezi sexuálními postoji a věkem u obyvatel České republiky. Č.S. Psychiat. 94, 1998, 198-205

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

14. Weiss,P., Zvěřina,J.: Používání kondomů u obyvatel České republiky. Čes. Gynek. 63, 1998, 313-317

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

15. Weiss,P., Zvěřina,J.: Mimomanželské sexuální styky u obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu. Psychiatrie 2, 1998, 164-166

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

16. Weiss,P., Zvěřina,J.: Faktory ovlivňující postoje české populace k umělému přerušeni těhotenství. Čes. Gynek. 63, 1998, 411-413

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

17. Weiss,P., Procházka,I., Zvěřina,J.: Postoje české populace k homosexualitě. Č.S. Psychiat. 94, 1998, 475-479

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 80%)
bez citace

18. Weiss,P., Zvěřina,J.: Masturbační aktivita obyvatel České republiky: Výsledky národního výzkumu. Psychiatrie 3, 1999, 20-22

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

19. Weiss,P., Zvěřina,J.: Sexuální spokojenost českých žen. Č.S. Psychiat. 95, 1999, 67-71

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
bez citace

20. Weiss,P., Zvěřina,J.: Zdroje informací o sexualitě u obyvatel ČR. Čs. Psychol. 43, 1999, 61-66

IF 0,133

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
počet citací článku bez autocitací podle SCOPUS: 2

21. Weiss,P., Zvěřina,J.: Experiences with sexual aggression within the general population in the Czech Republic. Arch. Sex. Behav. 28, 1999, 265-269

IF 3,525

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, zpracování, sám jsem vytvořil text, kolega připomínkoval (můj podíl je podíl 90%)
počet citací článku bez autocitací podle SCOPUS: 7

22. Holla,K., Jezek,S., Weiss,P., Pastor,Z.,Holly,M.: The Prevalence and Risk Factors of Sexual Dysfunction amongst Czech Women. Int. J. Sexual Health 24, 3, 2012, 218-225

IF 0,610

Hlavní autor výzkumného záměru, dotazníku, přispěl jsem ke zpracování (můj podíl je podíl 30%)
bez citace

23. Weiss,P., Brody,S.: Women´s partnered orgasm consistency is associated with greater duration of penile-vaginal intercourse but not of foreplay. Journal of Sexual Medicine 6, No.1, 2009, 135-141, ISSN 1743-6109

IF 3,552

Hlavní autor dotazníku, přispěl jsem k výzkumnému záměru a zpracování, text připomínkoval (můj podíl je podíl 70%)
počet citací článku bez autocitací podle SCOPUS: 15

24. Weiss P, Brody S.: Female sexual arousal disorder with and without a distress criterion: Prevalence and correlates in a representative Czech sample. Journal of Sexual Medicine , 12, 2009; 3385-3394, ISSN 1743-6109

IF 3,552

Hlavní autor dotazníku, přispěl jsem k výzkumného záměru a zpracování, text připomínkoval (můj podíl je podíl 70%)
počet citací článku bez autocitací podle SCOPUS: 15

25. Brody, S., Weiss, P.: Vaginal Orgasm Is Associated with Vaginal (Not Clitoral) Sex Education, Focusing Mental Attention on Vaginal Sensations, Intercourse Duration, and a Preference for a Longer Penis. Journal of Sexual Medicine , 2010; 2774–2781, ISSN 1743-6109

IF 3,552

Hlavní autor dotazníku, přispěl jsem k výzkumného záměru a zpracování (můj podíl je 30%)
počet citací článku bez autocitací podle SCOPUS: 17

26. Brody,S., Weiss,P.: Heterosexual Anal Intercourse: Increasing Prevalence, and Association with Sexual Dysfunction, Bisexual Behavior, and Venereal Disease History. Journal of Sex & Marital Therapy, 37:298–306, 2011, ISSN: 0092-623X

IF 1,273

Hlavní autor dotazníku, přispěl jsem k výzkumnému záměru a zpracování (můj podíl je 30%)
počet citací článku bez autocitací podle SCOPUS: 2